

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

MARTA KURPIENĖ
Civilinės teisės programa

TEISIŲ IR PAREIGŲ, KYLANČIŲ SANDORIO PAGRINDU, PERLEIDIMAS
TRETIESIEMS ASMENIMS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: Lekt. Dr. Algirdas Matkevičius _____

Recenzentas (-ė): _____

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. REIKALAVIMO PERLEIDIMO IR FAKTORINGO SAMPRATA.....	5
1.1. Reikalavimo perleidimo samprata ir rūšys.....	6
1.2. Faktoringo samprata ir rūšys.....	10
2. REIKALAVIMO PERLEIDIMO IR FAKTORINGO SANDORIŲ ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS.....	17
2.1. Reikalavimo perleidimo sandorio šalių teisės ir pareigos.....	17
2.2. Faktoringo sandorio šalių teisės ir pareigos	21
3. REIKALAVIMO PERLEIDIMO IR FAKTORINGO SĄLYGOS.....	29
3.1. Reikalavimo perleidimo sąlygos.....	29
3.2. Faktoringo sąlygos.....	34
4. REIKALAVIMO PERLEIDIMO IR FAKTORINGO PASEKMĖS.....	39
4.1. Reikalavimo perleidimo pasekmės.....	39
4.2. Faktoringo pasekmės.....	41
IŠVADOS.....	42
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	45
SANTRAUKA.....	50
SUMMARY.....	51

ĮVADAS

Temos aktualumas. Sandoriai yra pagrindinė priemonė, kuria asmenys įgyvendina savo autonomiją, o jais, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 1.63 str. 1 d., laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas. Viena iš sutarties šalių gali nuspręsti savo teises ir pareigas perleisti trečiajam asmeniui. Kadangi dažnai toks perleidimas vyksta verslo aplinkoje, autorė siūlo rinktis reikalavimo perleidimo (cesijos) institutą, o norint nepristigti apyvartinių lėšų, reikia atkreipti dėmesį į faktoringą. Daug įmonių susiduria su kreditavimo rizika, klientų nemokumu ir augančiu debitoriniu įsiskolinimu. Minėti du reikalavimo perleidimo būdai padeda įmonėms, negalinčioms arba neturinčioms galimybių susigrąžinti skolų, gauti taip reikalingų piniginių lėšų.

Pasaulyje ir Lietuvoje susiklosčiusi sunki ekonominė – finansinė padėtis, kai ženkliai sumažėjo darbų ir teikiamų paslaugų apimtys, rinkos dalyviams trūksta apyvartinių lėšų, stringa tarpusavio atsiskaitymai, didėja įmonių skolos kredito įstaigoms, reikalauja netradicinių finansavimo priemonių. Remiantis Lietuvos statistikos departamento pateiktais duomenimis 2010 metais 63% verslininkų nurodė, kad per paskutinius tris metus įmonių finansinė padėtis ženkliai pablogėjo¹. Paskutiniu metu pastebimas aktyvus įvairaus turto – materialaus, nematerialaus – ekonomiškai vertingas panaudojimas civilinėje apyvartoje. Reikalavimo teisė, būdama civilinių teisinių santykių objektu², gali būti perleidžiama pagal sutartį tiek atlygintinai, tiek neatlygintinai. Jos civilinis apyvartumas yra ypač svarbus ne tik cesijos, bet ir faktoringo santykiuose – čia jis tampa mokėjimo finansuotojui forma³. Pasitelkus cesiją ir trečiajam asmeniui atlygintinai perleidus turimas reikalavimo teises, kurios dėl nustatyto vykdymo termino gali būti įgyvendintos tik po tam tikro laiko, yra gaunamos reikiamos lėšos tolimesniam spartesniam verslo vystymui. O faktoringas užtikrina įmonėms stabilius pinigų srautus bei palengvina jų planavimą, sumažina valdymo ir administracines sąnaudas, eliminuoja su blogomis debitorinėmis skolomis susijusią riziką. Visa tai leidžia įmonėms skirti daugiau lėšų savo pagrindinei veiklai. Remiantis statistiniais duomenimis 2010 metais 11,9% įmonių pasinaudojo faktoringu, taip pagerindamos savo situaciją⁴.

2001 m. įsigaliojus naujam Civiliniam kodeksui, buvo pakeistas ir papildytas reikalavimo perleidimo teisinis reglamentavimas, o faktoringas pradėtas traktuoti kaip atskira ir savarankiška sutartis, turinti kitų sutarčių elementų. Taigi yra reikšminga išanalizuoti ir atskleisti

¹ Lietuvos statistikos departamentas. Informacija apie įmonių veiklos finansavimą 2010 m. P. 2. <http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/viewfree/?id=1958>; prisijungimo laikas: 2012-03-20.

² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.97 str. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

³ Skibarkienė Ž. Reikalavimo perleidimas ir faktoringas // Jurisprudencija. 2004, Nr. 55(47). P. 115.

⁴ Lietuvos statistikos departamentas. Informacija apie įmonių veiklos finansavimą 2010 m. P. 10. <http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/viewfree/?id=1958>; prisijungimo laikas: 2012-03-20.

šio naujo teisinio reglamentavimo ypatumus, minėtų institutų santykį, nustatyti juos siejančius bei skiriančius požymius.

Reikalavimo perleidimo ir faktoringo santykių tinkamas suvokimas, teisingas teisės normų taikymas yra labai svarbus civilinėje apyvartoje dalyvaujantiems asmenims bei šių asmenų ginčus sprendžiantiems teismams.

Paminėtini šią temą savo darbuose gvildenantys rusų teisės doktrinos atstovai M. J. Braginskij, V. V. Vitrianskij, A. S. Komarov, E. A. Suchanov, A. A. Pavlov. Reikalavimo perleidimą savo darbuose analizavo ir faktoringo reglamentavimu domėjosi V. Papijanc, Ž. Skibarkienė, M. Guptor, L. Aleknaitė, R. Vyšniauskaitė, J. Šatas. Apie cesijos ir faktoringo santykius savo darbuose rašė V. Mikelėnas, D. Ambrasienė bei užsienio mokslininkai H. Kiotz, A. Flessner, C. Murray, D. Holloway, K. Zveigert, P. Richards.

Tyrimo objektas. Esant gana plačiai darbo temai, autorė pasirinko nagrinėti dvi sandorių rūšis, kurių pagalba teisės ir pareigos, kylančios iš kitų sandorių, gali būti perleistos tretiesiems asmenims. Tai suponuoja tyrimo objekto dualumą: reikalavimo perleidimą ir faktoringą. Siekiant tinkamai nustatyti šių dviejų civilinės teisės institutų santykį, būtina jų tarpusavio analizė.

Tyrimo tikslas. Remiantis kompleksine Lietuvos ir užsienio šalių literatūros bei įstatymų, o taip pat Lietuvos teismų praktikos analize, nustatyti reikalavimo perleidimo ir faktoringo santykį, jų bendrumus ir skirtumus.

Tyrimo uždaviniai. Siekiant užsibrėžto tikslo, išskiriami šie uždaviniai:

1. Ištirti reikalavimo perleidimo institutą analizuojant esminius šio instituto taikymui keliamus teorinius ir praktinius reikalavimus.
2. Atskleisti faktoringo santykių teisinę prigimtį, analizuojant jo ryšį su kitomis panašiomis sutartinėmis konstrukcijomis.
3. Išsiaiškinti reikalavimo perleidimo ir faktoringo paskirtį civilinėje apyvartoje bei įvertinti jų taikymą.
4. Remiantis atliktais reikalavimo teisės perleidimo ir faktoringo instituto tyrimais, palyginti jų esminius bruožus, išskirti teisinio reglamentavimo ypatybes bei nustatyti jų tarpusavio santykį.
5. Išanalizuoti užsienio valstybių teisinį reglamentavimą, kiek tai susiję su tyrimo objektu ir palyginti su Lietuvos pazityviaja teise.

Tyrimo metodai. Tyrimo tikslui pasiekti pasitelkiami šie tyrimo metodai: lyginamasis, sisteminės analizės, lingvistinis, loginis, aprašomasis, apibendrinimo, teleologinis, kokybinis dokumentų analizės.

Lyginamasis metodas naudojamas apžvelgiant teisės doktriną, sugretinant įvairių autorių pozicijas bei užsienio šalių teisinį reglamentavimą.

Sisteminės analizės metodas leido įvertinti reikalavimo perleidimo ir faktoringo institutų tarpusavio ryšius, kompleksiskai analizuoti darbo dalyką.

Loginis ir lingvistinis metodai padėjo nustatyti teisės normų turinį bei išsiaiškinti sąvokų prasmę, atsižvelgiant į jų vartojimą skirtingomis kalbomis.

Teleologinis metodas leido nustatyti tikrąjį tikslą, kurio siekė įstatymų leidėjas konkrečia teisės norma.

Kokybinis dokumentų analizės metodas suteikė galimybę empiriškai išanalizuoti turimus dokumentus ir juose įtvirtintą informaciją.

Tyrimo šaltiniai. Siekiant visapusiškai ištirti darbo objektą buvo panaudoti šie šaltiniai: Lietuvos Respublikos, Prancūzijos Respublikos, Vokietijos Federacinės Respublikos, Kvebeko provincijos ir Rusijos Federacinės Respublikos teisės aktai, taip pat Lietuvos bei užsienio valstybių teisės doktrina, t.y. civilinės teisės vadovėliai, monografijos, moksliniai straipsniai. Darbe buvo analizuojama Lietuvos Aukščiausiojo ir Lietuvos apeliacinio teismų praktika.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, keturi skyriai, išvados, literatūros sąrašas, santrauka lietuvių ir užsienio (anglų) kalbomis.

1. REIKALAVIMO PERLEIDIMO IR FAKTORINGO SAMPRATA

Civilinėje teisėje prievolė apibrėžiama kaip teisinis santykis, kurio viena šalis (skolininkas) privalo atlikti kitos šalies (kreditoriaus) naudai tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų, o kreditorius turi teisę reikalauti iš skolininko, kad jis įvykdytų savo pareigą⁵. Civilinio kodekso 1.112 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad civilinių teisių objektai yra ir prievolinės teisės⁶. Taigi, iš prievolės kylanti kreditoriaus reikalavimo teisė yra laikoma savarankišku civilinių teisių santykių objektu ir gali būti perleista kitam asmeniui bendraisiais pagrindais. Toliau nagrinėjama kaip iš sandorio kylanti reikalavimo teisė perleidžiama cesijos ir faktoringo sandorių pagalba.

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-44/2011, priimta 2011-02-08, A. Z. v. UAB „Kononenko ir ko“, S. K. (S. K.) ir M. K.

⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.112 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

1.1. Reikalavimo perleidimo samprata ir rūšys

Reikalavimo perleidimas yra svarbus civilinės teisės institutas. Jam Civiliniame kodekse⁷ yra skitas Šeštosios knygos VI skyrius.

Remiantis Civilinio kodekso 6.101 straipsniu, galima perleisti visą reikalavimą arba jo dalį kitam asmeniui be skolininko sutikimo, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ar sutarčiai arba jeigu reikalavimas nesusijęs su kreditoriaus asmeniu⁸. Reikalavimo teisės perleidimas neturi pažeisti skolininko teisių ir labiau suvaržyti jo prievolės.

Reikalavimo perleidimas teisinėje literatūroje yra vadinamas cesija. Pradinis kreditorius, perleidžiantis savo reikalavimo teisę, yra vadinamas cedentu, o naujas kreditorius, perimantis perleidžiamą teisę, vadinamas cesionarijumi (V. Mikelėnas Civilinio kodekso komentare naująjį kreditorių vadina cesionieriumi⁹, kai kurie kiti autoriai - cesionaru¹⁰).

Civilinis kodeksas įtvirtina nuostatą, kad kreditoriaus reikalavimo teisė, būdama turtinė teisė, yra savarankiškas civilinių teisinių santykių objektas, todėl gali būti perleista kitam asmeniui bendraisiais pagrindais¹¹. Vienoje iš civilinių bylų Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išsakęs nuomonę, kad reikalavimo teisė plačiąja prasme yra sąvokos „turtas“ sudėtinė dalis. Tai reiškia, kad reikalavimo teisės perleidimui turi būti taikomi bendrieji turto perleidimą reguliuojančių civilinės teisės normų principai¹². Iš tiesų Civilio kodekso 1.112 straipsnio 2 dalyje nevienareikšmiškai nurodoma, kad turtinės teisės gali būti perduodamos arba paveldimos. Turtinė teisė yra nemateriali bei kyla iš asmenų santykių, egzistavusių dar iki reikalavimo perleidimo santykių. Taigi santykiai yra trinariai: tarp kreditoriaus ir skolininko bei naujojo prievolės dalyvio – naujojo kreditoriaus. Šie santykiai kyla dėl reikalavimo teisės, kuri atsiranda iš pagrindinės prievolės ir dabar yra cesijos dalykas.

V. Papijanc, analizavęs cesijos institutą, reikalavimo perleidimą apibūdina kaip pradinio kreditoriaus turimo ar būsimo reikalavimo (ar jo dalies) perdavimą naujam kreditoriui¹³. P. Richards, analizavusio atskiras sutarčių rūšis, nuomone, reikalavimo teisės perleidimas yra metodas, kuriuo sutarties šalis perleidžia naudą, gautiną iš kitos sutarties šalies, trečiajam asmeniui, kuris savo vardu įgauna teisę priversti skolininką vykdyti sutartį¹⁴. Taigi, šie autoriai

⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.101 str. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 140.

¹⁰ Skibarkienė Ž. Reikalavimo perleidimas ir faktoringas // Jurisprudencija. 2004. Nr. 55(47). P. 114-128.

¹¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.112 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2000, priimta 2000-05-15, AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ v. AB „Šėtos sūrinė“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=18578; prisijungimo laikas: 2011-01-18.

¹³ Papijanc V. Reikalavimo perleidimas ir skolos perkėlimas // Vadovo pasaulis. 2002. Nr. 7-8. P. 82.

¹⁴ Richards P. Law of contracts. Seventh edition, Harlow: Pearson Longman, 2006. P. 468.

reikalavimo perleidimą apibrėžia kaip aktą – veiksmą, kuriuo kreditorius perleidžia savo turimą reikalavimo teisę į skolininką trečiajam asmeniui. Kiti autoriai reikalavimo perleidimą apibrėžia siauriau – pasak V. Mikelėno, reikalavimo perleidimas – cesija – yra sutartis, pagal kurią pradinis kreditorius savo reikalavimo teisę perduoda naujam kreditoriui, o pats nustoja būti prievolės šalis¹⁵. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš nutarčių yra pateikęs tokia reikalavimo perleidimo sampratą: „reikalavimo perleidimas – tai susitarimas tarp pirminio kreditoriaus prievoliniame santykiyje ir trečiojo asmens, kuris, remdamasis tokia sutartimi, tampa prievolinio santykio kreditoriumi, o buvęs kreditorius pasitraukia iš prievolinio santykio“¹⁶. Šiuose apibrėžimuose reikalavimo perleidimas yra sutapatinamas su akto (veiksmo) teisiniu pagrindu – reikalavimo perleidimo sutartimi. Taigi minėti autoriai reikalavimo perleidimą traktuoja dvejopai – vieni, kaip aktą (veiksmą), o kiti, kaip sutartį. Tokį cesijos sąvokos dualumą nagrinėja D. Ambrasienė straipsnyje „Asmenų pasikeitimas prievolėje (kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai)“¹⁷. Autorė pažymi, kad vertinant reikalavimo perleidimą, reikia išskirti tris svarbiausius dalykus: pirma, prievolę, iš kurios atsirado teisės, esančios reikalavimo perleidimo dalyku, antra, perleidimo pagrindą – sandorį, kurio pagrindu pradinis kreditorius perduoda naujam kreditoriui reikalavimo teisę reikalavimo perleidimo forma (tai galėtų būti dovanojimas, mainai, pirkimas – pardavimas ar kt.), ir trečia, patį cesijos sandorį, kuriuo perleidžiamas reikalavimas (atsisakoma reikalavimo teisės)¹⁷. Manytina, kad cesija neturėtų būti tapatinama su sutartimi, sudarančia cesijos pagrindą, nes reikalavimo teisė gali būti perleista atlygintinai, pavyzdžiui parduota (CK 6.306, 6.425-6.427 str.), arba neatlygintinai, pavyzdžiui, padovanota (CK 6.465 str.)¹⁸.

Rusijos Federacijos civiliniame kodekse¹⁹ (toliau – Rusijos civilinis kodeksas) reikalavimo perleidimas yra reglamentuojamas panašiai kaip ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse.

Kadangi reikalavimo perleidimą reglamentuojančios teisės normos nenumato reikalavimo perleidimo pagrindų, dėl to dažnai cesijos sandorį teisinių santykių dalyviai laiko abstrakčiu sandoriu, neturinčiu pagrindo, arba nuo to pagrindo (tikslu) nepriklausančiu, t.y. egzistuojančiu savaime. Tačiau cesija nėra abstraktus savarankiškas sandoris, o yra susietas su pagrindiniu sandoriu, kuriame vyko reikalavimų pasikeitimas, t. y. sutartimi, kuri yra cesijos

¹⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 139-140.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2006, priimta 2006-11-08, A. V. v. L. K., http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30397; prisijungimo laikas: 2011-01-18.

¹⁷ Ambrasienė D. Asmenų pasikeitimas prievolėje (kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai) // Jurisprudencija. 2002, Nr. 28(20). P. 97.

¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 140.

¹⁹ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации). <http://www.rg.ru/2008/03/24/gk1-dok.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

esmė²⁰. Reikalavimo perleidimo sutartis yra tiesiogiai susijusi su pradiniu sandoriu, kurio pagrindu perduodama reikalavimo teisė, ir visi ginčai dėl reikalavimo perleidimo sutarties yra taip pat susiję su pradiniu sandoriu²¹. Mokslininkės L. G. Efimovos nuomone, „perduodant daiktą pagal pirkimo – pardavimo sutartį, šis daiktas negali būti perduotas be pagrindo. Lygiai taip pat turi būti ir perduodamų teisių pagrindas, jei sandoris, kurio pagrindu jos yra perduodamos, yra kazualus. Reikalavimo perleidimo, atsiradusio iš atlygintinių sandorių, pagrindas yra toks pats kaip ir pagrindinio sandorio“²². Taigi tai, kad cesija nėra abstraktus savarankiškas sandoris, rodo šie faktai: pirma, Civilio kodekso Šeštosios knygos VI skyriuje „Reikalavimo perleidimas“ reglamentuojami daugiausiai santykiai tarp skolininko ir naujojo bei senojo kreditoriaus, ir daug mažiau santykiai tarp senojo ir naujojo kreditoriaus, antra, reikalavimo perleidimo sutarties forma susijusi su pagrindinės prievolės forma, t.y. reikalavimo perleidimo sutarties formai taikomi tokie pat reikalavimai kaip ir pagrindinei prievolei, ir trečia, cesijos sandoriai gali būti atlygintiniai ir neatlygintiniai, vienašaliai ir dvišaliai, kai kada realiniai, kai kada konsensualiniai, todėl cesija nėra nurodoma Civilinio kodekso skyriuose, reglamentuojančiuose atskiras sutarčių rūšis, t.y. nėra išskirta kaip savarankiška sutartis (išskyrus faktoringą, kuris turi aiškius šią sutartį kvalifikuojančius požymius).

Remiantis Civilinio kodekso 6.101 str. 1 d. kreditorius turi teisę be skolininko sutikimo perleisti visą reikalavimą ar jo dalį kitam asmeniui²³. Toks teisių perleidimas yra galimas esant pradinio kreditoriaus (cedento) ir naujojo kreditoriaus (cesionarijaus) susitarimui. Taip pat minėto straipsnio 4 dalyje yra išvardinami atvejai, kuomet reikalavimo teisė pereina kitam asmeniui įstatymų pagrindu²⁴. Taigi gali būti išskiriamos dvi cesijos rūšys – sutartinė ir įstatyminė cesija. Lietuvoje cesijos rūšys yra išskiriamos pagal tai, kuo remiantis yra perleidžiama reikalavimo teisė²⁵. Pirmuoju atveju paties teisių perdavimo pagrindas, kuris sieja cedentą ir cesionariją, yra sutartis. Tačiau ta sutartimi yra ne cesija, kaip dažnai manoma, bet sutartis, kuri buvo sudaryta tarp pradinio kreditoriaus ir skolininko, t.y. sutartis sudaranti cesijos esmę. Kiekvienu konkrečiu atveju reikalavimas bus perleistas atitinkama sutartimi (pirkimo – pardavimo, dovanojimo ar kt.), kurios tikslas – sutarties pradinio kreditoriaus pakeitimas nauju kreditoriumi (cesija). Reikia nepamiršti, kad reikalavimo perleidimo sutartimi perleidžiamas ne daiktas, bet reikalavimo teisė. Antruoju atveju teisių perdavimo pagrindas yra įstatymas.

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2009, priimta 2009-12-01, UAB „VICI logistika“ v. Kauno laisvosios ekonominės zonos valdymo UAB, UAB „FEZ Developments Limited“, UAB „Axis Industries“.

²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-469/2010, priimta 2010-11-29, UAB „Forsitia“ v. UAB „Jaukurai“.

²² Cit. pagal: Skibarkienė Ž. Reikalavimo perleidimas ir faktoringas // Jurisprudencija. 2004. Nr. 55(47). P. 122.

²³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.101 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

²⁴ Ten pat, 6.101 str. 4 d.

²⁵ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė, vadovėlis, trečioji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 79.

Įstatyminės cesijos atvejų sąrašas yra pateikiamas Civilinio kodekso 6.101 str. 4 d. Šiame straipsnyje pateiktas reikalavimo teisės perėjimo kitam asmeniui sąrašas nėra baigtinis. Kiti reikalavimo teisės perleidimo įstatymų pagrindu atvejai yra numatyti Civilinio kodekso 6.111 – 6.114 straipsniuose²⁶.

Užsienio valstybių teisėje taip pat išskiriami reikalavimo perleidimo būdai sutarties arba įstatymo pagrindu. Pavyzdžiui, Rusijos civilinio kodekso 382 str. 1d. nustatyta, kad teisė (reikalavimo), priklausanti kreditoriui prievolės pagrindu, gali būti jo perduota kitam asmeniui sandoriu (reikalavimo perleidimas) arba gali pereiti pagal įstatymą²⁷. Atitinkamai, Rusijos civilinio kodekso 387 str. nustatomi reikalavimo perleidimo įstatymų pagrindu atvejai, praktiškai identiški Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.101 str. 4 d. išvardytiems įstatyminės cesijos atvejams – reikalavimo teisės perėjimas įvyksta:

- 1) kaip universalios kreditoriaus teisių perėmimo pasekmė;
- 2) teismo sprendimu dėl kreditoriaus teisių perdavimo kitam asmeniui, kai toks teisių perdavimas yra numatytas įstatyme;
- 3) skolininko prievolių įvykdymo jo laiduotojo arba užstato davėjo, nesančio skolininku pagal tą prievolę, pasekmėje;
- 4) esant kreditoriaus teisių subrogacijai draudikui skolininko, atsakingo už draudiminį įvykį, atžvilgiu;
- 5) kitais įstatyme numatytais atvejais²⁸.

Jungtinės karalystės teisėje taip pat galimas reikalavimo perleidimas sutarties arba įstatymo pagrindu, pavyzdžiui, bankroto, paveldėjimo, draudimo ir kitais atvejais²⁹. Prancūzijos Respublikos civilinio kodekso 1122 str. numato sutarties galiojimą mirusios šalies įpėdiniams, išskyrus sutartis, tiesiogiai susijusias su mirusios šalies asmeniu (universalų kreditoriaus teisių perėmimą)³⁰. Gana griežtas reikalavimo teisės ir kitų nematerialių teisių perleidimo reglamentavimas Prancūzijos Respublikos civilinio kodekso 1689-1701 str. įstatyminio perleidimo galimybės nenustato.

Atsižvelgiant į šio darbo temą, toliau bus nagrinėjama tik sutartinės cesijos rūšis.

²⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 142.

²⁷ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации). <http://www.rg.ru/2008/03/24/gk1-dok.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

²⁸ Ten pat.

²⁹ Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 510-512.

³⁰ Prancūzijos Respublikos civilinis kodeksas.

http://www.legifrance.gouv.fr/html/codes_traduits/code_civil_somA.htm; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

1.2. Faktoringo samprata ir rūšys

Angliškas terminas „*factoring*“ yra tarptautinis terminas (kilęs iš lotyniškojo *facere* – veikti, vykdyti), universaliai vartojamas daugelyje kalbų, todėl ir lietuvių kalboje nėra savito jo atitikmens. Faktoringą galima apibūdinti kaip prekybinio komisinio sandorio atmainą, išsiskiriančią verslo kreditavimo bei sandorio šalių atsiskaitymo specifika. Taikant šį atsiskaitymo būdą mokėjimai vykdomi per trečiąjį asmenį – finansuotoją (kai kada jis vadinamas faktoriumi, finansiniu agentu ar tarpininku)³¹.

Šiuolaikinio tipo faktoringas (kaip verslo finansavimo ir atsiskaitymų per tarpininkus organizavimo būdas) pradėtas plačiau taikyti JAV prekybos praktikoje XX amžiaus šeštajame dešimtmetyje, tačiau mūsų šalyje tai ganėtinai naujas institutas. Faktoringo sutartys Lietuvoje sudarinėjamos nuo 1998 m., o teisiškai reglamentuoti šiuos santykius pradėta tik 2001 m., įsigaliojus naujam Civiliniam kodeksui. Faktoringo sutarties reglamentacija pateikta Civilinio kodekso specialiojoje dalyje kartu su paskolos, banko sąskaitos bei kitais teisės institutais, kurie reglamentuoja finansinių paslaugų teikimą.

Lietuvoje šis verslo finansavimo būdas yra vadinamas faktoringu, tačiau kai kuriose užsienio valstybėse, pavyzdžiui, Rusijos Federacijoje, vartojamas kitas šio instituto pavadinimas – finansavimas perleidžiant piniginių reikalavimą³². Iš šio pavadinimo iš karto galima nuspėti šio instituto teisinę prigimtį, kuri aiškiai susijusi su reikalavimo perleidimo santykiais.

Factors Chain International (Tarptautinė faktoringo asociacija) savo interneto tinklalapyje skelbia, kad visame pasaulyje kasmet daugėja ne tik faktoringo sutarčių, bet ir didėja jų apyvarta³³. Vadinasi, faktoringas – vienas populiariausių greitųjų verslo finansavimo įrankių, suteikiančių pagreitį besivystančiam verslui.

Prekybiniuose santykiuose faktoringas yra įsitvirtinęs kaip naudinga ekonominė priemonė, padedanti išspręsti laisvo prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimo problemas. Su tokiomis problemomis susiduria mažos ir vidutinės įmonės prekių pardavimo ir paslaugų teikimo srityje, suteikdamos prekybos kreditus (mokėjimų atidėjimus), t.y. įmonės tiekia prekes ar suteikia paslaugas negaudamos apmokėjimo pardavimo momentu – mokėjimai yra gaunami tik po 30, 60, 90 arba net 120 dienų³⁴. Iš Lietuvos statistikos departamento pateikiamos informacijos matyti, kad per pastaruosius kelis metus žymiai padaugėjo mažų (0 – 49 darbuotojai) ir vidutinių

³¹ Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 82.

³² Skibarkienė Ž. Faktoringo samprata ir jo teisinė prigimtis // Jurisprudencija. 2005, Nr. 70(62). P. 57.

³³ Factors Chain International (Tarptautinė faktoringo asociacija). <http://www.factors-chain.com/home/>; prisijungimo laikas: 2011-03-08.

³⁴ Dimitrova, E. P. The Economic Nature of Factoring and Its Legal Manifestation in the Bulgarian Legislation and the Convention on International Factoring [article] // Acta Universitatis Danubius Juridica, Vol. 2011, Issue 1. P. 46. <http://journals.univ-danubius.ro/index.php/juridica/article/view/839/750>; prisijungimo laikas: 2012-02-08.

(50 – 249 darbuotojai) įmonių bankroto procesų. 2010 metais, palyginti su 2007 metais, mažoms įmonėms buvo pradėta beveik tris kartus daugiau bankroto procesų, o vidutinėms įmonėms – keturis kartus³⁵.

Faktoringo pagrindą sudaro faktoringo sutartis, kuri yra sudaryta tarp kreditoriaus, turinčio skolų paketą, bei faktoriaus, kuris mainais už komisinius bei palūkanas, įsipareigoja sumokėti kreditoriui sutartyje numatytų skolų ekvivalentą³⁶. Faktoringo sutartis apima kliento įsipareigojimus ir garantijas, kiek tai susiję su turimais reikalavimais ir pagrindiniais susitarimais³⁷.

Civilinio kodekso 6.903 str. 1 dalyje pateikiama tokia faktoringo sutarties samprata - faktoringo sutartimi viena šalis (finansuotojas) perduoda arba įsipareigoja perduoti kitai šaliai (klientui) pinigus mainais už kliento (kreditoriaus) piniginių reikalavimų, susijusių su prekių pardavimu, darbų atlikimu ar paslaugų teikimu, trečiajam asmeniui (skolininkui), o klientas perleidžia arba įsipareigoja perleisti finansuotojui piniginių reikalavimų skolininkui (finansavimas su sąlyga perleisti piniginių reikalavimų) ir mokėti sutartyje nustatytą atlyginimą³⁸. Iš pateikto apibrėžimo galima išskirti tokius pagrindinius faktoringo elementus, kurie vėliau padės atskirti faktoringo sutartį nuo panašių sutarčių:

1) pinigų perdavimas klientui. Iš pirmo žvilgsnio tai panašu į piniginių lėšų skolinimą, tačiau faktorius neskolina pinigų klientui. Jis perima kliento sąskaitas (piniginius reikalavimus) arba, trumpiau tariant, perka kliento skolas su nuolaida³⁹.

2) klientas perleidžia piniginių reikalavimų, kylantį iš sutartinių santykių su trečiuoju asmeniu (skolininku), finansuotojui.

3) perleidžiamas reikalavimas turi būti: a) piniginis; b) kylantis iš kliento prekių pardavimo, darbų atlikimo, paslaugų teikimo trečiajam asmeniui (skolininkui).

4) pati faktoringo sutartis yra taip pat atlygintinė – klientas privalo mokėti finansuotojui faktoringo sutartyje nustatytą atlyginimą (faktoringo palūkanas bei komisinius).

Faktoringas skiriasi nuo tradicinės banko paskolos. Sudarant banko paskolos sutartį dalyvauja dvi šalys: klientas ir bankas, o faktoringo santykiai yra trišaliai: klientas, finansuotojas, skolininkas. Faktoringas yra paremtas kliento turimų piniginių reikalavimų suma, o banko paskolai gauti, bankas remiasi kliento kreditingumu. Renkantis faktoringą, klientas gali

³⁵ Lietuvos statistikos departamentas. Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės. Požymiai: įmonės dydžio grupė. Rodiklių duomenų bazė. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; prisijungimo laikas: 2012-03-20.

³⁶ Delia D. Accounting approaches regarding the factoring business // Annals of the University of Oradea, Economic Science Series, 2008, Vol. 17 Issue 3. P. 1118; <http://steconomice.uoradea.ro/anale/volume/2008/v3-finances-banks-accountancy/204.pdf>; prisijungimo laikas: 2012-02-05.

³⁷ Sealy L. S., Hooley R. J. A. Commercial law: text, cases, and materials. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 1027.

³⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.903 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

³⁹ Analysis of Use of Factoring. DG Enterprise – Access to Finance Unit. ETD/00/503408 –Final Report (February 2003). P. 29; http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-h/gdb/03/factoring_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-02-09.

nesirūpinti dėl mažiausio ar didžiausio finansavimo, ilgalaikių įsipareigojimų bei ilgo paraiškos padavimo ir dokumentų tvarkymo proceso⁴⁰.

Paminėtina, kad nuo cesijos sandorio faktoringas skiriasi tuo, kad šia sutartimi perleidžiamas reikalavimas turi būti susijęs su prekių pardavimu, darbų atlikimu ar paslaugų teikimu (t.y. reikalavimai, kylantys iš verslo sandorių), taip pat tuo, kad reikalavimas yra perleidžiamas mainais į pinigus, tuo tarpu įprastinis cesijos sandoris gali būti ir neatlygintinis (pvz., dovanojimo atveju), ir tuo, kad tokia finansuotojo paslauga klientui yra atlygintinė.

Anot D. Ambrasienės, kvalifikuojančiais faktoringo požymiais (palyginti su cesija) yra: pirma, piniginis perleidžiamo reikalavimo pobūdis, antra, išankstinė apmokėjimo forma, trečia, finansuotoju gali būti tik bankas ar kitas pelno siekiantis juridinis asmuo, įstatymų nustatyta tvarka turintis teisę vykdyti faktoringo veiklą.

Faktoringo teisiniais santykiais siekiama ne tik perleisti reikalavimo teisę, kaip ir paprastos cesijos atveju, bet ir gauti piniginių lėšų už tą reikalavimo perleidimą. Todėl Civilinio kodekso skyriuje, reglamentuojančiame faktoringą ir nėra nuorodų į cesiją reglamentuojančias normas, jos yra taikomos *mutatis mutandis*. Iš Civilinio kodekso normų galima daryti išvadą, kad faktoringo sutartimi finansuotojas (naujasis kreditorius) po faktoringo sutarties sudarymo įgyja teisę reikalauti iš skolininko įvykdyti prievolę, iš to išplaukia, kad cesija neabejotinai sudaro pagrindinį faktoringo sutarties elementą. Jungtinėje Karalystėje taip pat laikomasi nuomonės, kad teisių perleidimas yra sudėtinė faktoringo dalis⁴¹.

Praktika rodo, kad faktoringo paslauga dažniausiai naudojasi mažos ir vidutinės įmonės, dėl apyvartinių lėšų stygiaus. Pažymėtina, kad faktoringas yra patraukliausias finansavimo būdas gamybos įmonėms, taip pat faktoringo sutartis sudarinėja įmonės, dirbančios transporto ir distribucijos srityje, nuo jų neatsilieka ir paslaugų sektoriaus bendrovės⁴².

Teorijoje ir praktikoje vyrauja faktoringo sutarčių įvairovė. Atsižvelgiant į rinkos dalyvių poreikius, sparčiai besivystančius verslo santykius įtvirtinama vis daugiau naujų faktoringo sutarties rūšių.

Vienas paprasčiausių yra vidaus (vietinis) faktoringas – kai visos sandorio šalys (pardavėjas, faktorius ir pirkėjas) yra tos pačios valstybės ūkio subjektai⁴³. Paprastai vietinis faktoringas vyksta toliau pateiktoje schemoje nurodyta seka [1 schema]. Paminėtina, kad šio

⁴⁰ Oana–Carmen R., Adrian D. Factoring Agreement – Financing Method for the Companies in Lack of Cash-flow // Annals of the University of Petrosani Economics, 2010, Vol. 10 Issue 4. P. 292; <http://www.techrepublic.com/whitepapers/factoring-agreement-financing-method-for-the-companies-in-lack-of-cash-flow/3250743>; prisijungimo laikas: 2012-02-11.

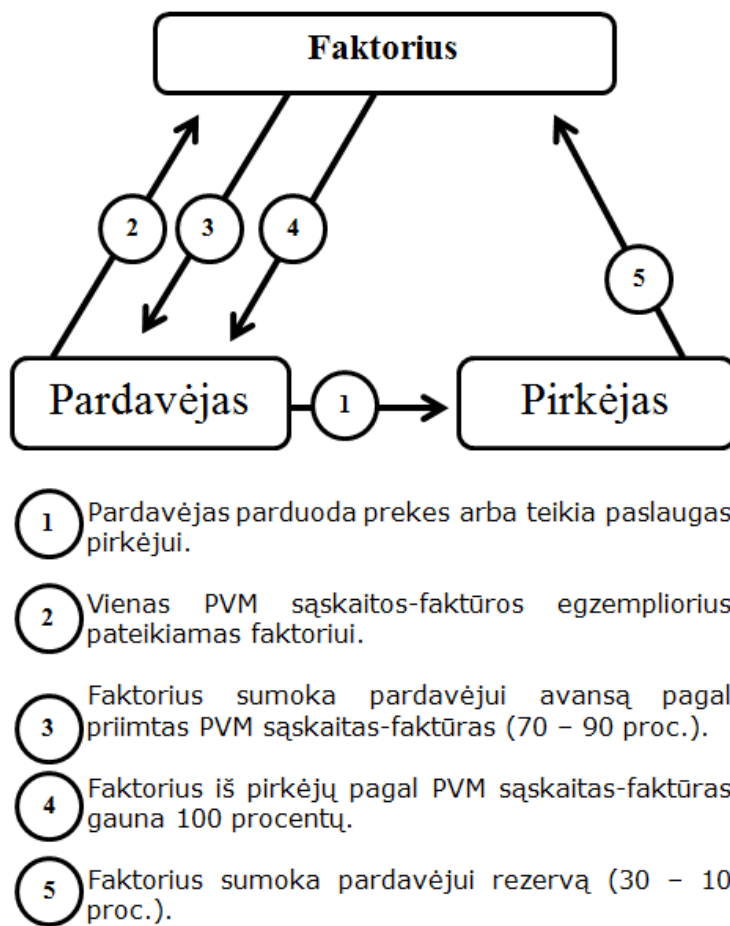
⁴¹ Sealy L. S., Hooley R. J. A. Commercial law: text, cases, and materials. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 1027.

⁴² Analysis of Use of Factoring. DG Enterprise – Access to Finance Unit. ETD/00/503408 –Final Report (February 2003). P. 36; http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-h/gdb/03/factoring_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-02-09.

⁴³ Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 83.

darbo tikslais yra daugiausiai aptariamas vietinio faktoringo teisinis reglamentavimas remiantis Civilinio kodekso 6.903 – 6.912 straipsniais.

1 schema. Vietinio faktoringo procesas

Ne mažiau svarbus yra tarptautinis faktoringas – kai bent vienas iš faktoringo santykių dalyvių reziduoja kitoje šalyje⁴⁴. Tarptautinio faktoringo sutartis yra sudėtingas teisinis dokumentas, jungiantis savyje kelių kitų rūšių sandorių atskirus elementus: finansinio kreditavimo (avansinio mokėjimo), pirkimo – paradvimo (sąskaitų išpirkimo), cesijos, pavedimo (pardavėjo atstovavimo), agento paslaugų (skolos administravimo)⁴⁵.

Tarptautinis faktoringas yra skiriamas dar smulkiau:

- tarptautinis tiesioginis faktoringas – sudarant tokią sutartį dalyvauja trys šalys – klientas (pardavėjas), skolininkas (pirkėjas) ir finansuotojas. Šiuo atveju faktoringas vyksta pagal įprastą

⁴⁴ Vyšniauskaitė R. Faktoringas – teisės reikalauti grąžinti skolą perleidimas // Juristas. 2007, Nr. 9. P. 6.

⁴⁵ Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 93.

faktoringo mechanizmą. Tokia faktoringo sutartis sudaroma be regreso teisės, apdraudžiant skolininko mokumą⁴⁶;

- tarptautinis netiesioginis faktoringas – sudarant tokią sutartį dalyvauja keturios šalys – klientas (eksportuotojas), skolininkas (importuotojas), finansuotojas kliento šalyje (eksporto faktorius) ir finansuotojas skolininko šalyje (importo faktorius). Tarptautinis netiesioginis faktoringas vyksta toliau pateiktoje schemoje nurodyta seka [2 schema].

Netiesioginio faktoringo, kitaip dar vadinamo dviejų faktorių sistema, atveju eksporto faktorius sudaro subfaktoringo sutartį su importo faktoriumi⁴⁷. Jie bendradarbiauja remdamiesi tarptautinio faktoringo taisyklėmis⁴⁸. Vėliau atsiskaitymai vyksta šia seka: pirkėjas sumoka už prekes faktoriui, esančiam jo šalyje, o šis savo ruožtu sumoka faktoriui, esančiam pardavėjo šalyje. Importo faktorius yra atsakingas už reikalavimų rinkimą, tam kad kuo labiau pagreitinti įplaukų surinkimą pagal mokėjimo terminus⁴⁹. Į netiesioginio tarptautinio faktoringo schemą įtraukiamas dar vienas finansuotojas, kurio paslaugos taip pat kainuoja, todėl paprastai naudojamosi tiesioginiu tarptautiniu faktoringu. Vienas iš netiesioginio faktoringo privalumų yra tas, kad kiekvienas finansuotojas – faktorius kliento šalyje ir faktorius skolininko šalyje – dirba su vietinėmis įmonėmis, kurių kreditingumą jie gali įvertinti geriausiai⁵⁰. Taip pat netiesioginis tarptautinis faktoringas gali atrodyti labai patrauklus, nes finansuotojas skolininko šalyje geriau žino teisinius niuansus, geriau pažįsta įmones ir jų mokėjimo kultūras, bendrauja ta pačia kalba, todėl įplaukų surinkimas tampa efektyvesnis;

- eksporto faktoringas – klientas yra eksportą vykdanči įmonė, o skolininkai reziduoja kitose šalyse. Eksporto faktoringe vyrauja darbų pasidalijimas, t.y. eksportas, įskaitant prekių išsiuntimą, dokumentų ruošimą, transporto dokumentų perdavimą, yra atliekamas pardavėjo (kliento), o kredito valdymas, kiek susitarta, yra finansuotojo atsakomybė⁵¹. Tiesioginio eksporto faktoringo atveju pardavėjas perleidžia reikalavimo teisę faktoriui, esančiam savoje šalyje⁵²;

⁴⁶ Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 93.

⁴⁷ Ten pat. P. 88.

⁴⁸ Delia D. Accounting approaches regarding the factoring business // Annals of the University of Oradea, Economic Science Series, 2008, Vol. 17 Issue 3. P. 1119; <http://steconomice.uoradea.ro/anale/volume/2008/v3-finances-banks-accountancy/204.pdf>; prisijungimo laikas: 2012-02-05.

⁴⁹ Bakker M. H. R., Klapper L., Udell G. F. Financing Small and Medium-size Enterprises with Factoring: Global Growth and Its Potential in Eastern Europe // World Bank, Development Research Group, Finance Team, 2004. P. 13; <http://external.worldbankimflib.org/uhtbin/cgiisirsi/h13fpRUprk/JL/67350061/9>; prisijungimo laikas: 2012-02-09.

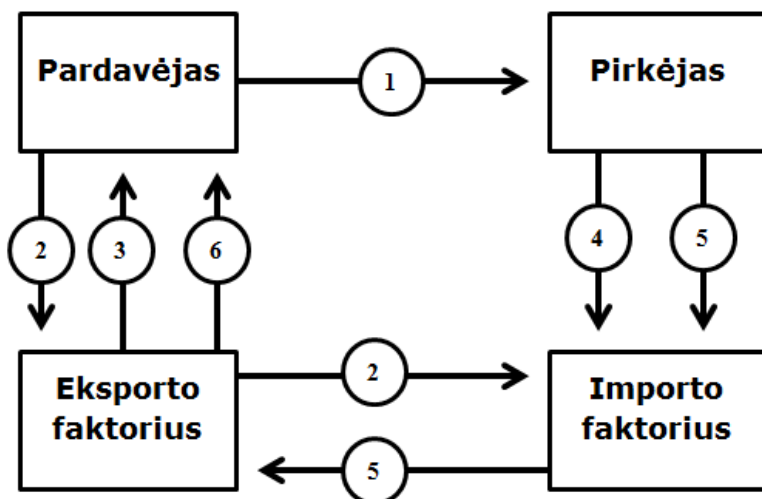
⁵⁰ Murray C., Holloway D., Timson-Hunt D. Schmitthoff's export trade :the law and practice of international trade. London: Sweet & Maxwell, 2007. P. 256.

⁵¹ Ten pat. P. 255.

⁵² Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 88.

- importo faktoringas – klientų – ne rezidentų reikalavimų rinkimas iš skolininkų faktoriaus šalyje. Tiesioginio importo faktoringo atveju pardavėjas perleidžia reikalavimo teisę faktoriui, esančiam pirkėjo šalyje⁵³.

2 schema. Tarptautinio netiesioginio faktoringo procesas

- 1) Pardavėjas parduoda prekes arba teikia paslaugas pirkėjui.
- 2) Pardavėjas savo reikalavimus per eksporto faktorių perleidžia importo faktoriui, kuris prisiima pirkėjo mokumą riziką.
- 3) Eksporto faktorius moka pardavėjui avansą pagal priimtas PVM sąskaitas-faktūras.
- 4) Importo faktorius savo valstybėje renka reikalavimus iš pirkėjų.
- 5) Pirkėjas sumoka importo faktoriui, kuris perveda gautas sumas eksporto faktoriui.
- 6) Eksporto faktorius perveda likusią sumą pardavėjui.

Dar viena ne mažiau populiari faktoringo rūšis yra sąskaitų diskontavimas – tai faktoringo sutartis, kai skolininkas moka į kliento jam išrašomose sąskaitose nurodytą specialią (diskontuojamų sąskaitų) banko sąskaitą, kuri realiai būna finansuotojo, tačiau skolininkas mano, kad prievolės vykdo savo kreditoriui. Ši sutartis paprastai būna su regreso teise. Vis dėlto minėta sutartis gali būti pakankamai patraukli, nes ji leidžia įmonei išlaikyti kontrolę renkant skolas ir taip išsaugoti glaudų ryšį su savo klientu. JAV ir Jungtinės Karalystės teisėje ši faktoringo forma

⁵³Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 88.

vertinama kaip *trata*, t.y. įsakomasis vekselis, pagal kurį pardavėjas dalyvauja atsiskaitant kaip faktoriaus patikėtinis mokėjimams jo naudai gauti⁵⁴. Sąskaitų diskontavimo sutartimi dažniausiai naudojasi vidutinės ir didesnės įmonės, kurios turi pakankamus išteklius profesionaliam kreditų valdymui⁵⁵.

Visos faktoringo sutartys yra skirstomos į dvi dideles grupes pagal šalių prisiimamą rizikos laipsnį – faktoringą be regreso teisės ir su regreso teise. Faktoringo sutartis be regreso teisės (negarantuojamasis faktoringas) – kai rizika dėl perleistos reikalavimo teisės, taigi ir pirkėjo nesumokėtos pinigų sumos, visada tenka pačiam faktoriui⁵⁶. Civilinio kodekso 6.906 str. 3 d. taisyklė, kad tuo atveju, jei finansuotojas pareikalauja įvykdyti jam perleistą piniginių reikalavimą, o skolininkas jo neįvykdo ar įvykdo netinkamai, tai klientas neatsako už tokius skolininko veiksmus, jeigu sutartis nenustato ko kita, nustato, kad paprastai šalių sudarytas faktoringo sandoris yra laikomas sandoriu be regreso. Taigi šiuo atveju finansuotojas lieka neapsaugotas nuo galimų nuostolių. Siekdami sumažinti tokią riziką finansuotojai paprastai reikalauja, kad klientai apdraustų skolininkus, tad skolininkų nemokumo atveju tiek finansuotojas, tiek klientai nepatiria nuostolių, nes juos atlygina draudimo bendrovė⁵⁷. Taip pat faktorius turi teisę atmesti nepatikimus, žemo kreditingumo kiento pirkėjus (paslaugų gavėjus) bei savo nuožiūra atrinkti būsimus kliento skolininkus, kurių atidėti mokėjimai būtų finansuojami faktoriaus lėšomis. Komisinis mokestis vykdant faktoringą be regreso yra didesnis, kartu operacija yra brangesnė. Išsivysčiusiose šalyse faktoringas dažniausiai yra vykdomas be regreso teisės. Pavyzdžiui, Italijoje faktoringas be regreso teisės užima 69 %, o JAV 73 %. Tačiau augant rinkai dažnai yra problematiška įvertinti išipareigojimų nevykdymo riziką, todėl dažnai faktoringas yra vykdomas su regreso teise⁵⁸.

Faktoringas su regreso teise (garantuojamasis faktoringas) – kai klientas atsako už skolininko per nustatytą terminą (dažniausiai 90 – 120 dienų) neapmokėtas sąskaitas, t.y. finansuotojas iš kliento susigražins sumas, kurių pirkėjas jam nesumokėjo, pasinaudodamas savo regreso teise ir nurašydamas pinigus nuo kliento sąskaitos⁵⁹. Ši sąlyga turi būti aiškiai nurodyta faktoringo sutartyje. Taip faktorius panaikina savo finansinę riziką. Pavyzdžiui, UAB

⁵⁴ Ten pat. P. 86.

⁵⁵ Analysis of Use of Factoring. DG Enterprise – Access to Finance Unit. ETD/00/503408 –Final Report (February 2003). P. 21; http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-h/gdb/03/factoring_en.pdf; prisijungimo laikas: 2012-02-09.

⁵⁶ Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 87.

⁵⁷ Vyšniauskaitė R. Faktoringas – teisės reikalauti gražinti skolą perleidimas // Juristas. 2007, Nr. 9. P. 4.

⁵⁸ Bakker M. H. R., Klapper L., Udell G. F. Financing Small and Medium-size Enterprises with Factoring: Global Growth and Its Potential in Eastern Europe // World Bank, Development Research Group, Finance Team, 2004. P. 4; <http://external.worldbankimflib.org/uhtbin/cgiisr/si/h13fpRUpRk/JL/67350061/9>; prisijungimo laikas: 2012-02-09.

⁵⁹ Delia D. Accounting Approaches Regarding the Factoring Business // Annals of the University of Oradea, Economic Science Series, 2008, Vol. 17 Issue 3. P. 1118; <http://steconomice.uoradea.ro/anale/volume/2008/v3-finances-banks-accountancy/204.pdf>; prisijungimo laikas: 2012-02-05.

„Swedbank lizingas“ Faktoringo bendrųjų sąlygų Nr. 002 8.1. punkte nurodė, kad faktoringo su regreso teise atveju pardavėjo ir pirkėjo atsakomybė yra solidari⁶⁰.

2. REIKALAVIMO PERLEIDIMO IR FAKTORINGO SANDORIŲ ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS

2.1. Reikalavimo perleidimo sandorio šalių teisės ir pareigos

Perleidus reikalavimą, tarp šio teisinio santykio dalyvių susiklosto dvejopo pobūdžio teisiniai santykiai. Pirma, susiklosto atitinkami santykiai tarp pradinio ir naujojo kreditoriaus, o antra – tarp naujojo kreditoriaus, kaip reikalavimo perėmėjo, ir skolininko, kuris teisiniame santykiyje išlieka nepasikeitęs. Kiekviena šių santykių šalis turi savo teises ir pareigas.

Cesijos sandorio šalių teises ir pareigas galima suskirstyti į dvi grupes – pirma, su dokumentų perdavimu susijusios šalių teisės ir pareigos, antra, šalių teisės ir pareigos susijusios su silpniausios sandorio šalies – skolininko – apsauga.

Pirmiausia aptarsime su dokumentų perdavimu susijusias šalių teises ir pareigas. Pradiniam kreditoriui, jau perleidusiam reikalavimą, atsiranda tam tikros pareigos naujojo kreditoriaus atžvilgiu. Viena iš svarbiausių yra cedento pareiga perduoti naujajam kreditoriui dokumentus, patvirtinančius reikalavimo teisę ir papildomas teises⁶¹. Jeigu minėti dokumentai reikalingi ir cedentui, tai jis privalo cesionarijui perduoti įstatymo nustatyta tvarka (dažniausiai notaro) patvirtintas dokumentų kopijas⁶². Dokumentų perdavimo pareiga cedentui nustatyta todėl, kad naujajam kreditoriui teks įgyvendinti reikalavimo teisę, patvirtinti savo teises skolininkui, kitiems asmenims ir pan. Todėl, be reikalavimo teisės perleidimo sutarties, jis turi turėti ir įrodymų, patvirtinančių pačią perleistą teisę⁶³. Italijos teisė taip pat numato, kad reikalavimą perleides kreditorius naujajam kreditoriui privalo perduoti reikalavimo teisę patvirtinančius dokumentus⁶⁴. Tokia pati nuostata yra įtvirtinta ir Rusijos civilinio kodekso 385 str. 2 dalyje⁶⁵. Vokietijos civilinio kodekso 402 straipsnyje yra nustatyta ne tik jau pinėta pradinio kreditoriaus

⁶⁰ AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/factoringo-bendrosios_salygos_.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.

⁶¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.104 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁶² Papijanc V. Reikalavimo perleidimas ir skolos perkėlimas // Vadovo pasaulis. 2002, Nr. 7-8. P. 83.

⁶³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 145.

⁶⁴ Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 514.

⁶⁵ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации). <http://www.rg.ru/2008/03/24/gk1-dok.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

pareiga, bet taip pat numatyta, kad jis privalo suteikti naujam kreditoriui visą reikalavimo teisei įgyvendinti reikalingą informaciją⁶⁶.

Jeigu perleidžiamas reikalavimas, kurio įvykdymas užtikrintas įkeitimu (hipoteka), tai tokio reikalavimo perleidimas turi būti pažymimas hipotekos registre. Šiuo atveju abu kreditoriai (pradinis ir naujasis) turi pareigą imtis priemonių, kad būtų padaryti atitinkami įrašai hipotekos registre⁶⁷. Taip pat cedentas privalo perduoti turimą įkeistą turtą naujam kreditoriui⁶⁸.

Civilinis kodeksas cesionarijui nustato pareigą apmokėti visas išlaidas susijusias su dokumentų įforminimu ir perdavimu⁶⁹. Ši norma turėtų būti taikoma ne tik reikalavimo teisės perleidimo įforminimo išlaidų padengimui, bet ir Civilinio kodekso 6.104 str. 3 dalyje numatytam įkeisto turto perdavimo išlaidų atlyginimui. Nors bendroji taisyklė teigia, kad tokias išlaidas turi atlyginti naujasis kreditorius, tačiau ši norma yra dispozityvi, todėl šalys gali susitarti ir dėl kitokių išlaidų atlyginimo principų.

Cesijos teisiniuose santykiuose labai svarbi yra skolininko, kaip silpniausios sandorio šalies, apsauga. Ši apsauga daugiausiai pasireiškia per tam tikras skolininko teises.

Skolininkas privalo įvykdyti prievolę naujam kreditoriui tik tuo atveju, kai šis reikalaujamas pateikia ir reikalavimo perleidimo sutartį. Rusijos civilinio kodekso 385 str. 1 dalyje taip pat įtvirtinta skolininko teisė atsisakyti vykdyti prievolę naujam kreditoriui, kol pastarasis įrodys, kad reikalavimas perleistas būtent jam⁷⁰. Remiantis Civilinio kodekso 6.109 str. 7 dalimi, visais atvejais naujasis kreditorius turi įrodyti skolininkui teisėtai turįs reikalavimo teisę⁷¹.

Kai kyka ginčas, kam priklauso reikalavimas, skolininkas turi teisę atsisakyti mokėti konkrečiam kreditoriui ir gali prievolę įvykdyti įmokėdamas sumą į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą⁷². Tokiu būdu vykdydamas prievolę, skolininkas turėtų vadovautis Civilinio kodekso 6.56 str. strapsnyje įtvirtintomis taisyklėmis apie prievolės įvykdymą sumokant skolą į depozitinę sąskaitą. Šiuo atveju skolininkas taip pat turi teisę sustabdyti prievolės įvykdymą⁷³, remdamasis Civilinio kodekso 6.46 str. 1 dalimi.

Kadangi reikalavimo teisės perleidimo santykiuose skolininkas nedalyvauja kaip sandorio šalis ir jo teisės ir pareigos perleisus reikalavimą nesikeičia, viena iš pagrindinių teisių

⁶⁶ Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas. http://bundesrecht.juris.de/englisch_bgb/index.html; prisijungimo laikas: 2011-02-21.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.104 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁶⁸ Ten pat, 6.104 str. 3 d.

⁶⁹ Ten pat, 6.104 str. 4 d.

⁷⁰ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации). <http://www.rg.ru/2008/03/24/gk1-dok.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

⁷¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.109 str. 7 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁷² Ten pat, 6.106 str. 2 d.

⁷³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 148.

skolininkui yra teisės reikšti naujojo kreditoriaus reikalavimams visus atsikirtimus, kuriuos jis turėjo teisę reikšti pradiniam kreditoriui tuo metu, kai gavo pranešimą apie reikalavimo perleidimą. Pavyzdžiui, ieškinio senaties terminui suejus iki reikalavimo perleidimo, skolininkas gali reikalauti taikyti ieškinio senatį ir po perleidimo, t.y. jau prieš naująjį kreditorių. Tačiau, siekdamas apginti sąžiningą cesionarijų, įstatymo leidėjas numato išimtį iš minėtos taisyklės. Kai reikalavimas perleistas perdavus (atlygintinai arba neatlygintinai) skolininko išduotą skolos dokumentą, skolininkas nebegali atsikirsti naujam kreditoriui, motyvuodamas tuo, kad prievolė yra apsimestinė, fiktyvi ar reikalavimo perleidimas yra draudžiamas, jeigu naujasis kreditorius, kaip minėta, yra sąžiningas, t.y. perleidžiant reikalavimą tų aplinkybių nežinojo ir neturėjo bei negalėjo žinoti⁷⁴. Viena vertus, tokia išimtis gina sąžiningą igijėją – atsižvelgiant į tai, kad reikalavimuose pagal pareikštinius skolos dokumentus nėra svarbus nei dokumento tikslas, nei jo sudarymo aplinkybės ir pačiame dokumente jos nėra atspindėtos, naujasis kreditorius dažniausiai objektyviai negali sužinoti, kad tokia prievolė yra apsimestinė ar fiktyvi. Teisės ginčyti pareikštinių skolos dokumentą dėl to, kad jis negalėjo būti perleistas, apribojimas galėtų būti pateisinamas pareikštinių skolos dokumentų specifiškumu, t.y. jiems nustatomi griežti formos, turinio reikalavimai, todėl pačiame dokumente privalo būti nurodyta, ar toks dokumentas gali būti perleidžiamas, ar ne. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad pareikštinių skolos dokumentą išduoda pats skolininkas, žinodamas šių dokumentų specifiškumą, reikalavimo pagal tokį dokumentą perleidimo riziką jis turėtų įvertinti prieš išduodamas tokį dokumentą. Skolininko teisė reikšti naujam kreditoriui bet kokius atsikirtimus įtvirtinta ir užsienio valstybių teisėje – Vokietijos civilinio kodekso 404 str.⁷⁵, Kvebeko provincijos civilinio kodekso 1643 str.⁷⁶, Rusijos civilinio kodekso 386 str.⁷⁷ Japonijos teisėje įtvirtinta, kad jeigu skolininkui buvo tik pranešta apie reikalavimo teisės perleidimą, tai jis prieš naująjį kreditorių gali panaudoti visus atsikirtimus, bet jeigu skolininkas sutinka perleisti reikalavimo teisę, tai kartu jis praranda teisę prieš naująjį kreditorių panaudoti atsikirtimus, kuriuos galėjo panaudoti prieš ankstesnį kreditorių⁷⁸.

Negana to, kad, perleidus reikalavimą, skolininkui išlieka visi atsikirtimai, skolininkas, turintis priešpriešinį reikalavimą pradiniam kreditoriui, gali įskaityti naujojo kreditoriaus reikalavimą. Išimties iš šios taisyklės yra nurodytos Civilinio kodekso 6.108 str.

⁷⁴ Papijanc V. Reikalavimo perleidimas ir skolos perkėlimas // Vadovo pasaulis. 2002, Nr. 7-8. P. 84.

⁷⁵ Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas. http://bundesrecht.juris.de/englisch_bgb/index.html; prisijungimo laikas: 2011-02-21.

⁷⁶ Kvebeko provincijos civilinis kodeksas (Code civil du Québec). <http://www.canlii.org/en/qc/laws/stat/sq-1991-c-64/latest/sq-1991-c-64.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

⁷⁷ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации). <http://www.rg.ru/2008/03/24/gk1-dok.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

⁷⁸ Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 517.

Skolininkas, kuriam nebuvo pranešta apie reikalavimo perleidimą ir, kuris nežinojo ir negalėjo žinoti apie tokį perleidimą, gali įvykdyti prievolę pradiniam kreditoriui ir tai bus laikoma tinkamu prievolės įvykdymu⁷⁹. Tuomet naujasis kreditorius negali iš skolininko reikalauti įvykdyti prievolės pakartotinai. Šiuo atveju cesionarijus turi teisę išreikalauti įvykdymą iš pradinio kreditoriaus pagal Civilinio kodekso 6.237 straipsnio, kuris nustato pareigą gražinti be pagrindo įgytą turtą, taisyklės⁸⁰. Taigi nors įstatymas nereikalauja informuoti skolininko apie reikalavimo teisės perleidimą, tačiau naujasis kreditorius, neinformuodamas apie tai skolininko, prisiima galimų negatyvių tokio neinformavimo padarinių riziką.

Skolininkas, kuriam nebuvo pranešta apie reikalavimo teisės perleidimą, tačiau apie tai žinojęs arba turėjęs žinoti, privalo vykdyti prievolę naujam kreditoriui⁸¹. Pasak K. Zweigert ir H. Kotz, kiekviena žinia apie perleidimą – nesvarbu, ar skolininkas ją gavo iš cedento, ar iš cesionaro, ar kaip kitaip – iš skolininko pašalina galimybę tiesiogiai cedentui atlikti kokius nors veiksmus. Tai atitinkamai galioja visiems sandoriams, kuriuos skolininkas atlieka su cedentu, pasitikėdamas savo kreditoriaus pozicijos tolesniu gyvavimu⁸².

Civilinio kodekso 6.109 str. 4 dalyje nustatyta, kad jeigu kreditorius pranešė skolininkui apie reikalavimo perleidimą, jis nebeturi teisės skolininkui ginčyti perleidimo, nors reikalavimas iš tikrųjų nebūtų perleistas ar perleidimas būtų pripažintas negaliojančiu⁸³. Skolininkas, sužinojęs apie reikalavimo perleidimą, privalo tikėti tuo pranešimu ir vykdyti prievolę naujam kreditoriui. Todėl nei pradinis, nei naujasis kreditorius nebegali ginčyti skolininko prievolės įvykdymo. Tokiu atveju pradinis ir naujasis kreditoriai turi reikšti reikalavimus vienas kitam ir aiškintis tarpusavyje, kuris iš jų turėjo teisę priimti įvykdymą⁸⁴. Taip pat, Civilinio kodekso 6.109 str. 6 dalyje numatyta, kad pranešimas apie reikalavimo perleidimą gali būti atšauktas tik tuo atveju, kai sutinka cesionarijus⁸⁵. Užsienio valstybių teisėje taip pat yra numatyta pirminio kreditoriaus teisė panaikinti reikalavimo teisės perleidimą. Pavyzdžiui, JAV reikalavimo teisės perleidimą kreditorius gali panaikinti visais atvejais, išskyrus kai naujam kreditoriui jau perduotas šią teisę patvirtinantis dokumentas, taip pat kai naujasis kreditorius jau pradėjo įgyvendinti savo teises bei kai teisė perleista už tam tikrą priešpriešinį patenkinimą⁸⁶. Vokietijos civilinio kodekso 409 str. yra numatyta, kad praneštas skolininkui, reikalavimo teisės perleidimas tampa neatšaukiamas, t.y.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.106 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 148.

⁸¹ Ten pat.

⁸² Zweigert K., Kotz H. Lyginamosios teisės įvadas. Vilnius, Eugrimas, 2001. P. 376.

⁸³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.109 str. 4 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 152.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.109 str. 6 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁸⁶ Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 520-521.

kreditorius netenka teisės atšaukti perleidimo net jeigu jis iš tikrųjų neįvyko arba yra negaliojantis. Kitais atvejais reikalavimo teisės perleidimas gali būti atšauktas tik naujojo kreditoriaus sutikimu⁸⁷.

2.2. Faktoringo sandorio šalių teisės ir pareigos

Pasirašius faktoringo sutartį klientui ir finansuotojui kyla atitinkamos teisės ir pareigos ne tik vienas kito atžvilgiu, bet ir skolininko atžvilgiu. Skolininkui, savo ruožtu, taip pat kyla tam tikros pareigos, tačiau tik nuo to momento, kai jis informuojamas apie įvykusį faktoringą.

Svarbiausias teises ir pareigas, be kurių faktoringo sandoris būtų neįmanomas, galima klasifikuoti į pagrindines ir fakultatyvias. Pirmajai kategorijai turi būti priskirta finansuotojo pareiga perduoti klientui pinigus ir pastarojo pareiga perleisti finansuotojui piniginių reikalavimą. Antrajai kategorijai reikia priskirti finansuotojo pareigą tvarkyti kliento veiklos buhalterinę apskaitą bei teikti klientui kitas finansines paslaugas, susijusias su piniginių reikalavimais, esančiais perleidimo dalyku⁸⁸.

Pirmiausiai reikia aptarti finansuotojo pareigą perduoti klientui pinigus. Ši pareiga atskleidžia vieną iš pagrindinių faktoringo elementų, t.y. reikalavimo teisės perleidimo atlygintinumą. Tai reiškia, kad už ją klientui turi būti sumokėtas piniginis ekvivalentas – paprastai mokama iš karto tam tikra reikalavimo kainos dalis. Kadangi faktoringas yra vienas iš verslo kreditavimo būdų, padedantis įmonei daugiau išteklių skirti savo pagrindinei veiklai, tai galima teigti, kad šis požymis išreiškia faktoringo sutarties tikslą. Reikalavimo teisės perleidimas finansuotojui už atlygį nėra pagrindinis faktoringo sutarties tikslas, toks perleidimas yra tik apmokėjimo už suteiktą finansavimą (skolos grąžinimo) būdas, o tikrasis tikslas yra piniginių lėšų gavimas iš finansuotojo, klientui įsipareigojant jas grąžinti finansuotojui perleidžiant piniginių reikalavimą⁸⁹. Faktoringo atveju, kitaip negu įprastinės cesijos atlygintiname sandoryje, pinigai klientui visada suteikiami avansu – iki perleisto reikalavimo įvykdymo.

Kliento pareiga perleisti finansuotojui piniginių reikalavimą yra ne mažiau svarbi. Šalims leidžiama susitarti, kad reikalavimas yra perleidžiamas iškart sutarties sudarymo metu, arba vėliau, klientui įsipareigojant tokį reikalavimą perleisti.

Pažymėtina, kad faktoringo sutartimi perleidžiamas reikalavimas taip pat yra specifinis. Visų pirma, faktoringo sandorių objektu yra tik piniginiai reikalavimai, t.y. reikalavimai

⁸⁷ Ten pat. P. 534 ir Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas. http://bundesrecht.juris.de/englisch_bgb/index.html; prisijungimo laikas: 2011-02-21.

⁸⁸ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. P. 573.

⁸⁹ Skibarkienė Ž. Faktoringo samprata ir jo teisinė prigimtis // Jurisprudencija. 2005, Nr. 70(62). P. 59.

sumokėti nustatytą pinigų sumą⁹⁰. O įprastinės cesijos dalyku gali būti bet kokios teisės, taip pat ir piniginiai reikalavimai, susiję ir nesusiję su cedento veikla. Antra, perleidžiamas piniginis reikalavimas turi būti kilęs iš kliento verslo veiklos, t.y. susijęs su prekių pardavimu, darbų atlikimu ar paslaugų teikimu. Pasak L. Aleknaitės, veiksmožodis „susijęs“ rodo, kad piniginiai reikalavimai nebūtinai turi būti tiesiogiai kilę iš šios veiklos, bet ir gali būti su ja susiję⁹¹. Iš tiesų, Civiliniam kodeksui ir jo komentarui nepateikiant sutarčių klasifikacijos pagal sutarties teisinį bei ekonominį tikslą ar objektą, negalima tiksliai pasakyti, kokios sutartys yra priskiriamos minėtoms trimis sutarčių grupėms. Manytina, kad Civilinio kodekso nuostatos turėtų būti aiškinamos pakankamai plačiai, kaip apimančios bet kokius galimus reikalavimus, kylančius iš verslo santykių, ar su jais susijusius. Atitinkamai plačiau turėtų būti aiškinamas ir reikalavimas, kad piniginis reikalavimas būtų susijęs su prekių pardavimu, paslaugų teikimu ar darbų atlikimu. Kaip pažymi L. Aleknaitė, ši formuluotė turi ribojantį poveikį. Būtent kai kuriose ūkio šakose gaminamų produktų neapima įprastinėje kalboje vartojami žodžiai „prekė“, „darbas“ ar „paslauga“⁹². Tokie, pavyzdžiui, galėtų būti draudimo polisai, bankų išduodamos kredito kortelės, bilietų ir renginių, vadinamųjų „dovanų čekių“, loterijos bilietų platinime kylantys reikalavimai. Taigi, siekiant neužkirsti kelio subjektams, įgyjantiems tokius reikalavimus, naudotis faktoringu, kaip papildomo finansavimo galimybe, šias sąvokas derėtų aiškinti kiek įmanoma plačiau. Minėtas piniginių reikalavimų požymis leidžia atmesti tokius reikalavimus, kurie kyla iš kitokių sutarčių, pavyzdžiui, skolinintojo reikalavimas sumokėti paskolos sumą ir palūkanas pagal paskolos sutartį, arba nesutartinių įsipareigojimų⁹³. Pažymėtina, kad finansuotojas turi neginčijamą teisę nagrinėti ir spręsti ar perleidžiamas reikalavimas jam yra tinkamas, ar pateisinama yra kredito rizika perkant tokį reikalavimą iš kliento finansavimo tikslu. Trečia, remiantis Civilinio kodekso 6.905 str. 1 dalimi, faktoringo sutarties dalyku, kuriam teikiamas finansavimas, gali būti piniginis reikalavimas, pagal kurį jau yra suėjęs mokėjimo terminas (esamas reikalavimas), taip pat atsirianti teisė gauti pinigines sumas (būsimas reikalavimas)⁹⁴. Pagal šią Civilinio kodekso nuostatą reikia suprasti, kad jei pardavėjas išrašė pirkėjui sąskaitą su atidėtu mokėjimu, tarkim 60 dienų laikotarpiui, tai galima bus sakyti, kad pardavėjui priklauso esamas piniginis reikalavimas tik suėjus šiam 60 dienų laikotarpiui. Kaip pažymi L. Aleknaitė, toks apibrėžimas šiek tiek nelogiškas⁹⁵. Manytina, kad su tokia autorės nuomone reikia sutikti atsižvelgiant į pačią faktoringo esmę. Piniginis reikalavimas, pagal kurį

⁹⁰ Aleknaitė L. Piniginiais reikalavimais pagrįsto finansavimo būdai bei galimybės juos taikyti Lietuvoje // Teisės problemos. 2008, Nr. 1 (59). P. 57.

⁹¹ Ten pat. P. 60.

⁹² Ten pat. P. 60.

⁹³ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. P. 578.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.905 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁹⁵ Aleknaitė L. Piniginiais reikalavimais pagrįsto finansavimo būdai bei galimybės juos taikyti Lietuvoje // Teisės problemos. 2008, Nr. 1 (59). P. 58.

jau yra suėjęs mokėjimo terminas, yra laikomas uždelstu piniginiu reikalavimu. Teisinėje literatūroje pabrėžiama, kad faktoringo santykiams būdinga išankstinė mokėjimo forma⁹⁶. O perleidžiant uždelstą mokėjimo reikalavimą, tokiems santykiams išankstinė mokėjimo forma nebūtų būdinga. Dar daugiau, perimti uždelstą piniginių reikalavimą būtų rizikinga faktoriui, todėl faktoringo įkainis kiltų, atsižvelgiant į padidėjusią riziką, kad toks reikalavimas nebus įvykdytas apskritai. UAB „Swedbank lizingas“ pateikiamų Faktoringo sutarties bendrųjų sąlygų Nr. 002 3.1. punkte yra numatyta, kad pardavėjas perleidžia faktoriui iš sutarties (sudarytos tarp pardavėjo ir pirkėjo – skolininko) kylančius piniginius reikalavimus, kurių terminas nėra suėjęs, išskyrus atvejus kai faktorius ir pardavėjas atskirai susitaria finansuoti piniginius reikalavimus, kurių terminas yra suėjęs⁹⁷. Iš to, kas paminėta, darytina išvada, kad esamas reikalavimas faktoringo santykiuose turėtų būti apibrėžiamas kaip reikalavimas, kurio įvykdymo terminas yra aiškus perleidžiant reikalavimą. Civilinis kodeksas nereglamentuoja esamo reikalavimo perėjimo finansuotojui momento. Galima spręsti, kad šalys gali susitarti dėl tokio perėjimo momento. Reikalavimo perėjimo finansuotojui momentas gali būti laikomas sutarties sudarymo momentas ar bet koks kitas sutarties šalių sutartas terminas ar data. Pavyzdžiui, UAB „Swedbank lizingas“ Faktoringo sutarties bendrųjų sąlygų Nr. 002 3.3 punktas nustato, kad piniginio reikalavimo teisės yra laikomos perleistomis faktoriui nuo sąskaitos su reikalavimo teisių perleidimą liudijančiu įrašu išrašymo momento⁹⁸.

Būsimo reikalavimo samprata taip pat kelia tam tikrų neaiškumų. Pagal Civilinio kodekso 6.905 straipsnio loginę konstrukciją išeitų, kad būsimo reikalavimo samprata apima tokius reikalavimus, kurių apmokėjimo terminas dar nėra pasibaigęs. Taikant anksčiau minėtą pavyzdį, atidėto mokėjimo sąskaitą išrašęs pardavėjas per 60 dienų iki termino suėjimo turės tik būsimą piniginių reikalavimą. Pasak L. Aleknaitės, būsimas reikalavimas turi būti suprantamas kaip toks reikalavimas, kurio atsiradimui jau yra sudarytas tam tikras sutartinis pagrindas (pavyzdžiui, sutartis, kuria įsipareigojama parduoti tam tikrą prekių kiekį už numatytą kainą), arba jo dar nėra, tačiau numatoma, kad toks bus (pavyzdžiui, kai ruošiamasi pardavinėti produktą, kuriam numatoma didelė paklausa)⁹⁹. Būsimo reikalavimo perleidimo momentas yra numatytas Civilinio kodekso 6.905 str. 3 dalyje, kurioje sakoma, kad perleidžiant būsimą piniginių reikalavimą pripažįstama, kad jis perėjo finansuotojui po to, kai atsirado teisė reikalauti sutartyje nustatytų pinigų sumų iš skolininko¹⁰⁰. Atsižvelgiant į tai, kas jau pasakyta, finansuotojui būsima

⁹⁶ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė, vadovėlis, trečioji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 85.

⁹⁷ AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/factoringo-bendrosios_salygos_.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.

⁹⁸ Ten pat.

⁹⁹ Aleknaitė L. Piniginiais reikalavimais pagrįsto finansavimo būdai bei galimybės juos taikyti Lietuvoje // Teisės problemos. 2008, Nr. 1 (59). P. 58.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.905 str. 3 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

reikalavimo teisė pereina ne tik, kai ji atsiranda (įvyksta faktoringo sutartyje numatyta sąlyga), bet ir tada, kai piniginis reikalavimas tampa suėjusiu, t.y. sueina skolininkui nustatytas atidedamasis terminas įvykdyti prievolę (mokėjimo terminas). Rusijos teisės doktrinoje mokslininkas A. A. Pavlov išsako tokią nuomonę, kad skirtumas tarp esamo ir būsimo reikalavimų yra grindžiamas pirminės sutarties sudarymo momentu. Teisės, kylančios iš sutarčių, kurios buvo sudarytos iki reikalavimo perleidimo arba jo momentu yra priskiriamos esamoms. Iš to išplaukia, kad būsimaisiais turi būti pripažįstami tokie reikalavimai, kurie kils iš sutarčių, sudarytų jau po faktoringo sutarties sudarymo¹⁰¹.

Faktoringo sutartis taip pat gali nustatyti (todėl ir yra fakultatyvi) finansuotojo pareigą tvarkyti kliento veiklos buhalterinę apskaitą bei teikti klientui finansines paslaugas, susijusias su piniginiiais reikalavimais, esančiais perleidimo dalyku¹⁰². Kaip pastebi Rusijos civilinės teisės mokslininkas E. A. Suchanov, dažniausiai tokios paslaugos yra įtraukiamos į faktoringo sutartis tuomet, kai kliento finansavimas mainais į piniginių reikalavimą nėra vienkartinis¹⁰³. J. Šatas pažymi, kad faktoringo sutartyje gali būti numatomos faktoriaus prievolės administruoti kliento finansines operacijas, įskaitant sąskaitų tvarkymą, balansų rengimą ir kt., taip pat prireikus ginti kliento interesus pirkėjo nemokumo ir kitais atvejais¹⁰⁴. Pavyzdžiui, UAB „Swedbank lizingas“ be finansavimo siūlo dar ir tokias paslaugas kaip sąskaitų administravimą ir klientų skolų apskaitą bei rizikos, susijusios su abejotinomomis skolomis, sumažinimą¹⁰⁵. Faktoringo paslaugų teikėjas gali įvertinti riziką, susijusią su įvairiomis įmonėmis ir įmonių grupėmis, nes turi išsamią duomenų bazę bei klientų tinklą. Sąskaitų administravimas leidžia pardavėjui sutaupyti laiko ir papildomos darbo jėgos, kurios reikia įplaukoms užtikrinti, stebėti ir nuolat planuoti pinigų srautus. Sąskaitų administravimas apima sąskaitų peržiūrėjimą ir tikrinimą (ar jos atitinka sutartį, įstatymus), pirkėjo rizikos limito apskaičiavimą, įplaukų iš pirkėjų rinkimą ir stebėjimą (pranešimų, priminimų, delspinigių sąskaitų siuntimą ir pan.), pirkėjų finansinės padėties kontrolę, mėnesinių ataskaitų (bendromis sumomis ir pagal konkrečias sąskaitas) siuntimą pardavėjams. Lėtai atsiskaitantys pirkėjai yra gana įprastas reiškinys. Primenamieji pokalbiai, kitokie išpėjimai gali sutrikdyti pardavėjo ir pirkėjo santykius. Jei primena trečioji pusė – finansinė įmonė, tai paprastai pagerina pirkėjų mokėjimo discipliną, nepažeidžia pirkėjų ir pardavėjų santykių.

¹⁰¹ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. Р. 579.

¹⁰² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.903 str. 3 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁰³ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. Р. 576.

¹⁰⁴ Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 93.

¹⁰⁵ AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. <http://www.swedbank.lt/lt/pages/verslo/faktoringas>; prisijungimo laikas: 2011-03-09.

Kitas faktoringo sandorio šalių teisės ir pareigos galima suskirstyti į kelias grupes. Pirma, teisės tiesiogiai susijusios su pačiu reikalavimo perleidimu, antra, teisės ir pareigos susijusios su atsiskaitymu, trečia, teisės ir pareigos susijusios su skolininko informavimu.

Civilinio kodekso 6.907 str. 1 d. nustatyta taisyklė, leidžianti kreditoriui perleisti piniginių reikalavimą net ir tuo atveju, kai kliento ir skolininko sudaryta sutartis tą draudžia ar riboja¹⁰⁶. Kaip pažymi L. Aleknaitė, tokia pozicija gali būti grindžiama argumentu, kad finansuotojui būtų per daug sudėtinga patikrinti visus susitarimus, kuriuos kreditorius gali būti sudaręs su savo skolininkais, ieškant, ar juose nėra tokių ribojimų¹⁰⁷. D. Ambrasienė mano, kad iš esmės ši Civilinio kodekso nuostata prieštarauja sutarties sąlygų privalomumo šalims principui, taip pat yra išimtis iš sutarčių laisvės principo, ir tokią nuostatą pateisinti galima nebent verslo plėtojimo tikslais. Mat pasitelkus faktoringą verslininkams užtikrinama galimybė gauti piniginių lėšų iš finansinio tarpininko¹⁰⁸. Jungtinių Tautų Konvencijos dėl reikalavimų perleidimo tarptautinėje prekyboje 9 straipsnyje taip pat įtvirtinta nuostata, kad reikalavimo perleidimas yra tinkamas, nepaisant bet kokių susitarimų kaip nors ribojančių kliento teisę perleisti reikalavimą¹⁰⁹.

Factoringas yra ypatingas tuo, kad ši sutartis gali būti sudaroma su tikslu užtikrinti prievolių vykdymą¹¹⁰. Civilinio kodekso 6.70 str. nepateikia baigtinio prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų sąrašo¹¹¹. Todėl prievolės šalys gali susitarti ir taikyti kitokius, įstatyme nenumatytus prievolių užtikrinimo būdus, kurie neprieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms, teisės principams, viešajai tvarkai ir gerai moralei. Taigi, faktoringo sutartį prievolės įvykdymo užtikrinimo tikslu gali sudaryti klientas finansuotojo naudai. Tokia sutartis gali būti sudaryta užtikrinti tarp šalių galiojančios faktoringo sutarties vykdymą (pavyzdžiui, jeigu sudaryta faktoringo su regresu sutartis) arba užtikrinti bet kokios kitos kliento prievolės finansuotojui vykdymą – ar tai būtų finansuotojo ir kliento sudaryta lizingo, paskolos, ar bet kokia kita finansinių paslaugų teikimo sutartis. Sudarant faktoringo sutartį užtikrinimo tikslu, tokioje sutartyje nurodoma, kad ji įsigalioja nuo pasirašymo momento, tačiau reikalavimo perėjimo finansuotojui momentas siejamas su įvykiu (užtikrintos prievolės pažeidimu), kuriam įvykus reikalavimas bus laikomas perėjusiu, o perleidimo papildomai įforminti nereikės¹¹².

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.907 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁰⁷ Aleknaitė L. Piniginiais reikalavimais pagrįsto finansavimo būdai bei galimybės juos taikyti Lietuvoje // Teisės problemos. 2008, Nr. 1 (59). P. 63.

¹⁰⁸ Ambrasienė D. Asmenų pasikeitimas prievolėje (kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai) // Jurisprudencija. 2002, Nr. 28(20). P. 103.

¹⁰⁹ United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade, GA Res. 56, UN GAOR, UN Doc. A/RES/56/81 (2002), 9 article. <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/receivables/ctc-assignment-convention-e.pdf>; prisijungimo laikas: 2012-03-09.

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.903 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹¹¹ Ten pat, 6.70 str.

¹¹² Ten pat, 6.905 str. 3 d.

Sudarant minėtą faktoringo sutartį, išnyksta faktoringo sutarties finansavimo tikslas, o atsiranda efektyvus prievolės įvykdymo užtikrinimo tikslas. Todėl finansuotojas neperka reikalavimo teisės, o sudarydamas faktoringo sutartį, turi įvertinti ir nustatyti ar tai yra efektyvi užtikrinimo priemonė. Pažymėtina, kad faktoringas, kaip reikalavimų užtikrinimo priemonė, gana plačiai naudojamas ir bendrosios teisės sistemos šalyse¹¹³. Rusijos civilinėje teisėje, kaip ir Lietuvoje, yra įtvirtinta finansuotojo pareiga pateikti klientui ataskaitą apie gautas iš skolininko sumas, susijusias su reikalavimais perleistais su tikslu užtikrinti prievolę, o taip pat faktoriaus pareiga perduoti klientui pinigų sumą, kuri viršija kliento skolą finansuotojui¹¹⁴.

Civilinio kodekso 6.908 str. 1 d. yra įtvirtinama bendroji taisyklė, kad finansuotojas neturi teisės perleisti jam perleisto finansinio reikalavimo, jeigu faktoringo sutartis nenumato ko kita¹¹⁵. Remiantis gramatiniu normos aiškinimu, ši nuostata yra dispozityvi, todėl šalys sutartyje gali numatyti kitas sąlygas. Bendrosios Civilinio kodekso normos, reglamentuojančios įprastinę cesiją, nedraudžia pradiniam ir naujam kreditoriui susitarti, kad naujasis kreditorius gali perleisti įgytą reikalavimą trečiajam asmeniui. Taigi toks paskesnio sandorio draudimas yra nustatomas šalių susitarimu.

Jau faktoringo apibrėžime yra numatyta, kad klientas įsipareigoja mokėti faktoriui sutartyje nustatytą atlyginimą¹¹⁶. Faktoringo įkainiai priklauso nuo konkrečios situacijos, juos lemia tokie veiksniai kaip kliento ir skolininko finansinė būklė, apmokėjimo terminas, finansavimo valiuta ar sutarties galiojimo terminas¹¹⁷. UAB „Swedbank lizingas“ Faktoringo sutarties bendrųjų sąlygų Nr. 002 2.1. punkte yra numatyta, kad klientas įsipareigoja sumokėti faktoriui faktoringo palūkanas, komisinį mokestį, faktoringo sutarties mokestį bei kitus mokėjimus faktoringo sutartyje nustaytomis sąlygomis ir tvarka¹¹⁸. Remiantis minėtų sąlygų 1.1. punkte nurodytu apibrėžimu, faktoringo palūkanos – tai pardavėjo faktoriui mokamas atlyginimas už faktoringo avanso naudojimą. Faktoringo palūkanos yra apskaičiuojamos nuo faktoringo avanso sumos. Tai, kad finansuotojas turi teisę skaičiuoti palūkanas, patvirtina ir Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas (toliau – Finansų įstaigų įstatymas), kuris taip pat numato palūkanų sąvoką. Šio įstatymo 2 straipsnio 31 dalyje apibrėžiama, kad palūkanos yra pinigų suma, mokama už suteiktą paskolą, padėtą indėlį, skolos vertybinius popierius, perduotą naudoti turtą ar kitą skolinį reikalavimą, t. y. sutartyje nustatytas procentas skaičiuojamas nuo padėto indėlio, suteiktos paskolos dydžio, skolos vertybinių popierių nominalios vertės arba

¹¹³ Sealy L. S., Hooley R. J. A. Commercial law: text, cases, and materials. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 1000-1001.

¹¹⁴ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. P. 576.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.908 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹¹⁶ Ten pat, 6.903 str. 1 d.

¹¹⁷ Vyšniauskaitė R. Faktoringas – teisės reikalauti grąžinti skolą perleidimas // Juristas. 2007, Nr. 9. P. 7.

¹¹⁸ AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/faktoringo-bendrosios_salygos_.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.

perduoto naudotis turto ar kito skolinio reikalavimo vertės. Pažymėtina, kad šis įstatymas faktoringą priskiria skolinimui, todėl tokia palūkanų sąvoka pagrindžia galimybę numatyti palūkanas už faktoringo paslaugą¹¹⁹. UAB „Swedbank lizingas“ Faktoringo sutarties bendrųjų sąlygų Nr. 002 1.1. punkte komisinis mokestis yra apibrėžtas kaip pardavėjo faktoriui mokamas mokestis už sąskaitų ir su jomis susijusių dokumentų peržiūrėjimą, pirkėjų išskolinimų kontroliavimą ir administravimą, o taip pat už pirkėjų mokumo rizikos prisiėmimą, kai faktoringo sutartyje numatyta, kad pardavėjui netaikomas regresas. Ten pat yra apibrėžta, kad faktoringo sutarties mokestis yra pardavėjo mokestis faktoriui už finansinės rizikos įvertinimą, dokumentų įvertinimą ir administravimą. Faktoringo sutarties mokestis nustatomas faktoringo sutarties specialiosiose sąlygose kaip procentas nuo faktoringo limito¹²⁰ arba fiksuotas dydis¹²¹.

Faktorius turi teisę į visą pinigų sumą, gaunamą pagal jam perleisto reikalavimo teisę, t.y. jis turi teisę į visas sumas, įskaitant ir tas, kurios smarkiai viršija pardavėjui priklausančias išmokas. Tokia faktoriaus teisė yra numatyta Civilinio kodekso 6.910 str. 1 d.

Kaip ir įprastinės cesijos atveju, perleidus reikalavimą finansuotojui, skolininkas turi teisę įskaityti savo priešpriešinius reikalavimus, kuriuos jis turėjo pradiniam kreditoriui tuo metu, kai gavo pranešimą apie reikalavimo perleidimą finansuotojui¹²². Taigi, kad įskaitytų savo reikalavimus klientui, skolininkas turi turėti priešinį reikalavimą iki pranešimo apie reikalavimo perleidimą. Jeigu yra pranešta apie būsimo reikalavimo perleidimą, kuris pereis finansuotojui ateityje, skolininkas galėtų savo reikalavimą įskaityti net ir po pranešimo apie perleidimą gavimo, jei įrodys, kad priešinius reikalavimus jau turėjo pranešimo gavimo momentu. Tačiau bet kuriuo atveju, skolininkas negali pareikšti finansuotojui tų reikalavimų, kuriuos skolininkas galėjo pareikšti klientui dėl to, kad klientas pažeidė draudimą perleisti piniginių reikalavimų. Skolininko teisė įskaityti savo priešpriešinius reikalavimus yra numatyta ir Rusijos civilinėje teisėje¹²³.

Civilinio kodekso 6.909 str. 1 dalyje įtvirtinta svarbi taisyklė, kad skolininkas privalo sumokėti pinigų sumas finansuotojui, tik tada jeigu jis yra gavęs iš kliento arba finansuotojo rašytinį pranešimą apie piniginių reikalavimo perleidimą finansuotojui ir pranešime nurodytas piniginis reikalavimas bei finansuotojas, kuriam turi būti įvykdyta prievolė¹²⁴. Toks pranešimas, kaip ir įprastiniame cesijos sandoryje, yra prielaida skolininkui vykdyti prievolę jau naujam kreditoriui – finansuotojui. Skolininkas gavęs tokią informaciją iš kreditoriaus (kliento),

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 2 str. 31 d. ir 37 d. // Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891.

¹²⁰ Faktoringo limitas – faktoringo sutartimi nustatyta maksimali finansuojama pirkėjų išskolinimų pardavėjui suma. Panaudotas faktoringo limitas apskaičiuojamas kaip visų finansuotų ir dar neapmokėtų sąskaitų suma.

¹²¹ AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/factoringo-bendrosios_salygos.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.

¹²² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.911 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹²³ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. P. 584.

¹²⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.909 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

paprastai labiau ja pasitiki. Pranešimo apie reikalavimo perleidimą negavimas arba netinkamos formos pranešimo gavimas dažniausiai nereiškia, kad skolininkas nuo piniginės prievolės vykdymo yra atleidžiamas. Bet kokių atveju skolininko piniginei prievolei turi būti įvykdyta laiku, o tuo tikslu Civilinis kodeksas numato skolininko teisę sumokėti sumas į depozitinę sąskaitą¹²⁵. Be to, jeigu skolininko buvimo vieta nežinoma, apie reikalavimo perleidimą jam gali būti pranešta viešu skelbimu¹²⁶. Paprastai skolininkai apie reikalavimo perleidimą informuojami klientui jo už prekes (paslaugas) išrašomoje sąskaitoje-faktūroje darant specialų įrašą, kuriame nurodoma, kad reikalavimas yra perleistas ir turi būti mokama į finansuotojo sąskaitą. Nors Civilinis kodeksas numato pasirinkimą, kas turi informuoti skolininką – klientas ar finansuotojas, tačiau, pavyzdžiui, UAB „Swedbank lizingas“ Faktoringo bendrųjų sąlygų Nr. 002 3.4. bei 4.1.5. punktuose yra imperatyviai nustatyta, jog faktorius turi teisę pareikalauti, kad su pirkėju būtų sudarytas faktoriaus nurodytos formos trišalis susitarimas (tarp pardavėjo, faktoriaus ir pirkėjo) dėl sutarties ir faktoringo sutarties vykdymo bei sąskaitų apmokėjimo terminų ir sąlygų. Faktoriui sutinkant, vietoj susitarimo pardavėjas įpareigojamas kitu faktoriui priimtinu būdu informuoti pirkėją apie faktoringo sutarties sudarymą ir piniginių reikalavimų pagal sutartį perleidimą faktoriui. Darant sąskaitoje specialų įrašą, klientui draudžiama sąskaitoje (tiek pirmajame jos lape, tiek kituose) įrašyti bet kokią informaciją, galinčią suklaidinti pirkėją (pavyzdžiui, kitų asmenų pavadinimus, bankų sąskaitas, kitus apmokėjimo būdus ir kitus duomenis)¹²⁷.

Prieš įvykdydamas piniginę prievolę finansuotojui, skolininkas turi teisę reikalauti finansuotojo, kad šis jam per protingą terminą pateiktų piniginių reikalavimų perleidimo įrodymus. Jeigu finansuotojas šios pareigos neįvykdo, skolininkas turi teisę prievolę įvykdyti klientui¹²⁸. Kaip pažymi L. Aleknaitė, ši nuostata turi šiek tiek lankstumo. Finansuotojui yra sudaroma galimybė pačiam nuspręsti, kaip įrodyti, jog reikalavimas yra perleistas (nėra reikalaujama pateikti skolininkui sutartis, kurių pagrindu perleistas reikalavimas)¹²⁹.

¹²⁵ Ten pat, 6.106 str. 2 d.

¹²⁶ Ten pat, 6.109 str. 2 d.

¹²⁷ AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/faktoringo-bendrosios_salygos.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.909 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹²⁹ Aleknaitė L. Piniginiais reikalavimais pagrįsto finansavimo būdai bei galimybės juos taikyti Lietuvoje // Teisės problemos. 2008, Nr. 1 (59). P. 65.

3. REIKALAVIMO PERLEIDIMO IR FAKTORINGO SĄLYGOS

3.1. Reikalavimo perleidimo sąlygos

Remiantis civiliniu kodeksu ir civilinės teisės doktrina galima būtų išskirti šias reikalavimo perleidimo sąlygas:

- 1) įstatymas arba sutartis tarp pradinio ir naujojo kreditoriaus;
- 2) reikalavimo perleidimo galimumas;
- 3) reikalavimo apibrėžtumas;
- 4) skolininko sutikimo gavimas arba skolininko informavimas.

Kiekvieną šių sąlygų reikalauja atskiro aptarimo.

Pirmoji sąlyga. Kaip jau buvo minėta, reikalavimas gali būti perleistas sudarant pirkimo – pardavimo, dovanojimo ar mainų sutartis, t.y., bet kurias sutartis, kurių esmė leidžia jomis perleisti reikalavimo teisę. Ž. Skibarkienė teigia, kad, norint pakeisti šalis prievolėje jos nesugriaunant būtina naudotis cesijos institutu, o atskiras sutarčių rūšis reglamentuojančios normos čia taikomos subsidiariai¹³⁰.

Civilinio kodekso 6.103 str. yra nurodyta, kad reikalavimo perleidimo sutarties formai taikomi tokie pat reikalavimai kaip ir pagrindinei prievolei, t.y. cesijos pagrindui. Antraip cesijos šalys gali nebetekti teisės remtis liudytojų parodymais, įrodinėdamos sutarties sudarymo ar įvykdymo faktą¹³¹. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš savo nutarčių patvirtino, kad cesijos sutarčiai yra keliami tokie pat reikalavimai kaip ir dėl pagrindinės prievolės sudarytai sutarčiai. Nagrinėjamoje byloje paskolos sutartis, iš kurios kilusi reikalavimo teisė buvo perleista, buvo sudaryta paprasta rašytine forma. Taigi teismas konstatavo, kad ir reikalavimo teisės perleidimo sutarčiai pakako paprastos rašytinės formos¹³².

Perleidžiant reikalavimą, kurio įvykdymas užtikrintas įkeitimu (hipoteka), tokio reikalavimo perleidimas turi būti pažymimas hipotekos registre¹³³. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas formuojamoje teismų praktikoje pabrėžia, kad reikalavimo, užtikrinto hipoteka, perleidimo paskolos sutartiniuose santykiuose pažymėjimas hipotekos registre yra ne teisės perėjimo momentas, o hipotekos lakštų ir registro duomenų tvarkymą užtikrinantis įstatymu

¹³⁰ Skibarkienė Ž. Reikalavimo perleidimas ir faktoringas // Jurisprudencija. 2004. Nr. 55(47). P. 117.

¹³¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.93 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2000, priimta 2000-05-15, AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ v. AB „Šėtos sūrinė“, http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=18578; prisijungimo laikas: 2011-01-18.

¹³³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.104 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

reglamentuotas veiksmas¹³⁴. Taip pat teismas akcentuoja, kad tais atvejais, kai, perduodant reikalavimą, perduodama ir papildoma įkeitimo teisė, ši teisė dėl jos perleidimo neišviešinimo (neįregistravimo hipotekos registre) nepasibaigia. Neišviešinimo atveju cesionierius negali šios teisės įgijimo fakto panaudoti prieš trečiuosius asmenis¹³⁵.

Skolininko išduotu pareikštiniu skolos dokumentu patvirtintas reikalavimas perleidžiamas perduodant pareikštinį skolos dokumentą naujam kreditoriui¹³⁶.

Civiliniame kodekse yra pateiktas sąrašas atveju, kuomet reikalavimo teisė kitam asmeniui pereina įstatymų pagrindu¹³⁷. Šis sąrašas nėra baigtinis.

Antroji sąlyga, kurią turi atitikti cesija yra reikalavimo perleidimo galimumas. Civilinio kodekso 6.101 str. 1 dalyje yra nurodyta, kad galimas ir dalies reikalavimo perleidimas. Jis yra galimas tik tuomet, jeigu prievolė, iš kurios kilęs toks reikalavimas, yra dalomoji. Prievolės dalumui nustatyti reikia vadovautis Civilinio kodekso 6.24 – 6.25 straipsniais, nustatančiais prievolės dalumo/nedalumo kriterijus. Apie dalies reikalavimo perleidimą savo nuomonę yra išsakęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2000 m. gegužės 15 d. civilinėje byloje 3K-3-545/2000. Teismas primena, kad privatinės teisės reguliuojamoje srityje galioja principas “galima viskas, kas neprieštaruoja imperatyvioms teisės normoms ir kas nepažeidžia teisės principų”. Taigi civilinėje teisėje negali būti vadovujamasi taisykle “galima tik tai, ką įsakmiai leidžia įstatymas”. Atvirkščiai, civilinėje teisėje galima viskas, ko nedraudžia įstatymas ir kas neprieštaruoja bendriesiems teisės principams bei teisingumui, protingumui ir sąžiningumui. Civilinis kodeksas nenustato jokio draudimo perleisti tik dalį reikalavimo teisės. Vadinasi, reikalavimo teisės dalį galima perleisti, išskyrus atvejus, kai pati reikalavimo teisė yra nedali. Pažymėtina, kad reikalavimo teisė plačiąja prasme yra sąvokos “turtas” sudėtinė dalis. Tai reiškia, kad reikalavimo teisės perleidimui turi būti taikomi bendrieji turto perleidimą reguliuojančių civilinės teisės normų principai. Jeigu turtas dalus, tai galima perleisti ir tik kurią nors to turto dalį. Nuosekliai vertinant, jeigu reikalavimo teisė yra dali, tai taip pat galima perleisti tik kurią nors jos dalį¹³⁸. Dalinis reikalavimo perleidimas yra galimas ir užsienio valstybėse – remiantis Kvebeko provincijos civilinio kodekso 1637 str. 1 d., kreditorius trečiajam

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327/2007, priimta 2007-11-09, UAB „Kapitalo valda“ v. Antstolis Z. Z., UAB „Medeka“, O. M., AB „Lietuvos geležinkeliai“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32134; prisijungimo laikas: 2010-02-17.

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2006, priimta 2006-11-08, A. V. v. L. K., http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30397; prisijungimo laikas: 2010-02-17.

¹³⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.104 str. 5 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹³⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 5.1 str. 2 d., 2.97 str. 3, 4, 6, 7 d., 6.83 str. 1 d., 6.50 str. 3 d., 6.101 str. 4 d. 4 p., 6.111 – 6.114 str. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2000, priimta 2000-05-15, AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ v. AB „Šėtos sūrinė“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=18578; prisijungimo laikas: 2011-01-18.

asmeniui gali perleisti visą ar dalį reikalavimo teisės į skolininką¹³⁹. Dalis reikalavimo gali būti perleista ir Jungtinėje Karalystėje bei Italijoje¹⁴⁰, o taip pat ir kitose Europos valstybėse¹⁴¹. Tokio perleidimo atveju, ankstesnis kreditorius netenka reikalavimo teisės perleistoje dalyje (t.y. pasitraukia iš prievolės ir jį pakeičia naujasis kreditorius), tuo tarpu skolininko padėtis nesikeičia, nes nesikeičia skolos suma¹⁴². Tačiau yra baiminamasi, kad dalies reikalavimo perleidimas gali sukelti nemažų sunkumų skolininkui, ypač jeigu reikalavimas yra perleistas keliems kreditoriams. Skolininkas gali patirti papildomų išlaidų atsiskaitydamas su keliais kreditoriais, taip pat kiekvienas kreditorius gali skirtingai interpretuoti savo teisių turinį ir apimtį, o jeigu jie į teismą kreipsis atskirai, gali būti priimti tarpusavyje nesuderinami sprendimai. Bendrosios teisės šalyse, siekiant išvengti nesuderinamų sprendimų priėmimo, yra laikomasi principo, kad skolininkas gali reikalauti kreditorių sujungti savo reikalavimus į bendrą procesą prieš jį¹⁴³.

Ilgą laiką buvo manyta, kad būsimo reikalavimo perleidimas yra teisiškai neįmanomas, toks perdavimas buvo laikomas tik teoriniu ir abejotinai rimtu, dar daugiau – buvo bijomasi, kad skolininkas, turėdamas rimtų sunkumų, gali perleisti visas savo būsimas teises ir šitaip suvaržyti savo asmeninę ir ekonominę nepriklausomybę¹⁴⁴. Tačiau šiuolaikinis verslo pasaulis reikalauja, kad būtų įmanoma perleisti būsimą reikalavimą ir šiais laikais tai yra plačiai naudojama. Civilinio kodekso 6.101 str. 3 dalyje, kaip ir daugelio užsienio valstybių nacionalinėje teisėje, yra įtvirtinta galimybė perleisti būsimą reikalavimą. Taip pat Civilinio kodekso 6.306 straipsnyje yra numatyta, kad yra leidžiami turto, kuris bus sukurtas ateityje, sandoriai¹⁴⁵. Ši taisyklė taikytina ir turtinėms teisėms, todėl sandorio objektu gali būti turtinė teisė, kuri bus įgyta ateityje. Tokiu atveju būsimo reikalavimo perleidimo sutartis yra sąlyginė ir ją reglamentuoja Civilinio kodekso 6.30 – 6.32 straipsniai¹⁴⁶. Kaip būsimas reikalavimas šiuo atveju suprantamas reikalavimas, kurio apskritai nėra reikalavimo perleidimo momentu – reikalavimas pagal sutartį, kurios cedentas dar nėra sudaręs, bet tikisi sudaryti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas formuojamoje praktikoje primena, kad cesijos sutartimi yra perleidžiamas ne daiktas, bet reikalavimo teisė, todėl visų pirma, būtina nustatyti, ar apskritai tokia reikalavimo teisė

¹³⁹ Kvebeko provincijos civilinis kodeksas (Code civil du Québec). <http://www.canlii.org/en/qc/laws/stat/sq-1991-c-64/latest/sq-1991-c-64.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

¹⁴⁰ Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 511, 514.

¹⁴¹ Kötz H., Flessner A. European Contract Law. Vol. 1: Formation, Validity and Content of Contracts; Contract and Third Parties. Oxford: Clarendon press, 2002. P. 270.

¹⁴² Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublėnė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė, vadovėlis, trečioji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 83.

¹⁴³ Kötz H., Flessner A. European Contract Law. Vol. 1: Formation, Validity and Content of Contracts; Contract and Third Parties. Oxford: Clarendon press, 2002. P. 270 - 271.

¹⁴⁴ Ten pat. P. 271.

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.306 str. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 141.

egzistuoja¹⁴⁷. Cedentas gali perleisti tik tokią reikalavimo teisę, kurią jis turi ir kuri yra galiojanti. Taigi, kilus šalių ginčui, visų pirma reikia nustatyti, ar pradinis kreditorius turėjo teisę, dėl kurios sudaryta reikalavimo perleidimo sutartis, ir ar ši jo teisė buvo galiojanti cesijos sutarties sudarymo metu¹⁴⁸.

Trečioji sąlyga. V. Papijanc teigimu, reikalavimas turi būti apibrėžtas ne absoliučiai, o pakankamai, t.y. jo atsiradimo momentu mažiausiai turi būti aiškūs jo turinys, dydis ir skolininkas¹⁴⁹. Kita vertus, būsimojo reikalavimo perleidimo atveju, nėra aišku, ar apibrėžtas reikalavimas apskritai atsiras – yra tik tikėtina, kad jis atsiras. Kaip jau minėta, toks sandoris yra sąlyginis, todėl, sąlygai neatsiradus, sandoris neįsigaliojtu. Tol, kol nėra aišku, ta aplinkybė atsiras, ar ne, nėra žinomas ir prievolės likimas. Toks aiškinimas patvirtina faktą, kad cesijos sandoris yra kazualinis, t.y. priklausomas nuo pradinio sandorio, kurio pagrindu atsiradęs reikalavimas yra perleidžiamas. Neatsiradus reikalavimui, cesijos sandoris negaliojtu, kaip sandoris, sudarytas dėl neegzistuojančio objekto.

Ketvirtoji sąlyga. Paskutinė sąlyga reikalavimo perleidimo galiojimui yra skolininko sutikimas arba skolininko informavimas. Civilinio kodekso 6.109 str. 1 dalyje įtvirtinta, kad reikalavimo perleidimo faktas gali būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis ir skolininką tik nuo to momento, kai skolininkas sutiko, kad reikalavimas būtų perleistas, arba nuo to momento, kai skolininkas gavo reikalavimo perleidimo faktą patvirtinančio dokumento kopiją arba kitokią reikalavimo perleidimo fakto įrodymą¹⁵⁰. Šiuo klausimu yra pasisakiusi ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2010 m. balandžio 16 d. civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010. Teismas išaiškino, kad Civilinio kodekso 6.109 str. 1 dalyje nustatyti du cesijos padarinių atsiradimo skolininko atžvilgiu pagrindai:

1) kai įstatyme ar pradinio kreditoriaus ir skolininko sutartyje, kurios pagrindu atsirado skolininko prievolė, nustatyta sąlyga, kad skolininkas sutiko perleisti reikalavimą naujam kreditoriui;

2) kai skolininkui pateikiama reikalavimo perleidimo faktą patvirtinančio dokumento kopija arba kitoks reikalavimo perleidimo fakto įrodymas¹⁵¹.

Įstatyme išsamiai nenustatyti specialūs pranešimo skolininkui apie reikalavimo teisės perleidimą būdai, išskyrus Civilinio kodekso 6.109 str. 5 dalyje nurodytą būdą, kad tinkamu

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1255/2002, priimta 2002-10-28, IĮ R.Lisausko firma v. AB "Daisotra", http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=9418; prisijungimo laikas: 2011-02-18.

¹⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2008, priimta 2008-06-30, UAB „Arisanda“ v. UAB „2B Pack“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=33189; prisijungimo laikas: 2010-02-17.

¹⁴⁹ Papijanc V. Reikalavimo perleidimas ir skolos perkėlimas // Vadovo pasaulis. 2002, Nr. 7-8. P. 83.

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.109 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010, priimta 2010-04-16, Danske Bank A/S (veikiantis per Danske Bank A/S Lietuvos filialą) v. UAB „Žalasis tiltas“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=34867; prisijungimo laikas: 2011-02-22.

pranešimu laikomas reikalavimo perleidimo sutarties pateikimas skolininkui¹⁵². Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad Civilinio kodekso 6.109 str. 1 dalies formuluotė, jog tinkamu pranešimu laikomas reikalavimo perleidimo fakto įrodymo pateikimas skolininkui, reiškia, kad bet kuris pranešimas, nesvarbu, kokios formos ir kurio kreditoriaus (pradinio ar naujojo) pateikiamas, tačiau informuojantis skolininką apie cesiją, Civilinio kodekso 6.109 str. 1 dalies prasme yra įrodymas apie reikalavimo perleidimo faktą. Skolininkui apie reikalavimo perleidimą, kai jam sudaryti skolininko sutikimo nereikia, gali būti pranešta bet kokia forma ir bet koku būdu (raštu, žodžiu, naudojantis šiuolaikinėmis telekomunikacijų priemonėmis, jeigu sutartyje šalys nėra aptarusios specialios tokio pranešimo formos¹⁵³), svarbu, kad pranešime būtų informacija apie pradinio kreditoriaus turimą ar būsimą reikalavimą ir jo perleidimą įvardytam naujam kreditoriui.

Siekiant nustatyti ar pranešimas apie reikalavimo perleidimą yra tinkamas, turi būti taikomas objektyvusis metodas, t.y. sprendžiama, ar pranešimas yra tiek informatyvus, kad skolininkas, kaip protingas asmuo, pagal pateiktą informaciją suvoktų, jog reikalavimas yra perleistas. Be to įstatyme nenustatyta, kad pranešime apie cesiją būtų nurodytas reikalavimo perleidimo pagrindas ir naujojo kreditoriaus sąskaita – pakanka informuoti skolininką, kad nurodytas pradinio kreditoriaus reikalavimas skolininkui yra perleistas naujam kreditoriui¹⁵⁴.

Civilinio kodekso 6.109 str. 1 dalyje nurodyto pranešimo paskirtis yra apsaugoti skolininko interesus, kad jis žinotų, kam priklauso vykdytina prievolė ir išvengtų ginčo dėl dvigubo apmokėjimo. Pranešimas skolininkui apie reikalavimo perleidimą, ne visada yra reikalavimas įvykdyti prievolę naujam kreditoriui. Toks pranešimas yra informacija apie reikalavimo perleidimo faktą, o naujojo kreditoriaus reikalavimas įvykdyti jam prievolę gali būti pateikiamas tiek kartu su pranešimu, tiek vėliau. P. Richards pažymi, kad naujasis kreditorius turi būti suinteresuotas kuo greičiau pranešti skolininkui apie reikalavimo perėmimą, taip užtikrindamas savo pirmumo teisę prieš kitus galimus kreditorius skolininkui vykdant prievolę¹⁵⁵.

Civilinio kodekso 6.109 str. 3 dalyje yra nustatyta specifinė pranešimo, apie reikalavimo perleidimą, tvarka, kuomet reikalavimo teisė yra įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre¹⁵⁶. Tokiu atveju, reikalavimo perleidimo faktas turi būti pažymimas viešame registre. Minėto straipsnio dalis yra taikoma perleidžiant hipoteka (įkeitimu) užtikrintą

¹⁵² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 152.

¹⁵³ Ten pat.

¹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010, priimta 2010-04-16, Danske Bank A/S (veikiantis per Danske Bank A/S Lietuvos filialą) v. UAB „Žalioji tiltas“, http://www.lit.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=34867; prisijungimo laikas: 2011-02-22.

¹⁵⁵ Richards P. Law of contracts, seventh edition, Harlow: Pearson Longman, 2006. P. 474.

¹⁵⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.109 str. 3 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

reikalavimo teisę ir kitas teises, kurios privalomai registruojamos viešuose registruose (pvz., nekilnojamojo daikto nuomos teisę)¹⁵⁷.

3.2. Faktoringo sąlygos

Teisinėje literatūroje pripažįstama, kad nors Civilinio kodekso skyriuje, kuris reglamentuoja faktoringą, ir nėra nuorodų į cesiją reglamentuojančias normas, jos faktoringo teisiniams santykiams yra taikomos *mutatis mutandis*¹⁵⁸.

Finansuotojo ir kliento sudaryta faktoringo startis yra pagrindas atsirasti faktoringo teisiniams santykiams, kuriems yra taikomas taip pat ir specifinis teisinis reguliavimas. Sudarydamos bet kokią civilinę sutartį, jos šalys paprastai susitaria dėl teisių ir pareigų apimties, svarbiausių sąlygų.

Klientas, perleisdamas piniginį reikalavimą finansuotojui, turi užtikrinti faktorių, jog perleidžiamas reikalavimas yra galiojantis¹⁵⁹. Ši Civilinio kodekso norma yra dispozityvi ir nustato tik bendrą taisyklę, kurią galima pakeisti šalių susitarimu. Perleidžiamas reikalavimas apibrėžiamas kaip galiojantis, jeigu klientas turi teisę šį reikalavimą perleisti ir perleidimo momentu jam nėra žinomos aplinkybės, dėl kurių skolininkas turėtų teisę to reikalavimo nevykdyti¹⁶⁰. Manytina, kad toks reikalavimas, kurio perleidimo momentu klientas žino, kad jis yra pažeidęs savo prievolę, dėl ko skolininkas turi teisę nevykdyti savo prievolės, būtų laikomas negaliojančiu šio Civilinio kodekso straipsnio prasme. Kai perleidžiamas jau suėjęs reikalavimas, tai nereiškia, kad klientas žino apie tai, kad skolininkas jau nevykdo savo piniginės prievolės ir perleisdamas tokį reikalavimą pažeidžia įstatymines perleidžiamo reikalavimo galiojimo garantijas. Klientas turi turėti informacijos, kad skolininkas turi teisę nevykdyti prievolės, o tai dažniausiai yra atvejai, kai skolininkas turi tam tikrus priešinius reikalavimus į klientą ar turi priešpriešinių vienas kitą reikalavimų įskaitymo teisę ir pan. UAB „Swedbank lizingas“ Faktoringo bendrųjų sąlygų Nr. 002 3.8. punkte nurodyta, kad klientas pateikdamas faktoriui sąskaitas (sąskaitų sąrašą) besąlygiškai patvirtina ir garantuoja, kad perleidžiama piniginio reikalavimo teisė į pirkėją egzistuoja ir galioja visa apimtimi, klientas yra vienintelis reikalavimo teisės savininkas, jo disponavimas reikalavimo teise nėra suvaržytas (t.y. reikalavimo teisė neįkeista, jos neatsisakyta ir pan.) ir į ją tretieji asmenys nereiškia jokių reikalavimų ar pretenzijų. Tų pačių Faktoringo bendrųjų sąlygų Nr. 002 4.1. punktas nustato, kad

¹⁵⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 151.

¹⁵⁸ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė, vadovėlis, trečioji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 85.

¹⁵⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.906 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁶⁰ Ten pat, 6.906 str. 2 d.

kliento finansavimui teikiamos sąskaitos turi atitikti galiojančių teisės aktų bei faktoringo sutarties reikalavimus¹⁶¹. Žinoma, tokiu teisiniu reglamentavimu įstatymų leidėjas siekė didesnės finansuotojo interesų apsaugos, atsižvelgiant į tai, kad faktoringo sutartimi finansuotojas paprastai prisiima nemažą skolininko reikalavimo neįvykdymo riziką (esant faktoringui be regreso teisės).

Šiame darbe jau buvo minėta, kad faktoringo sutarties dalykas, t.y. piniginis reikalavimas, turi būti esamas arba būsimas, susijęs su prekių pardavimu, paslaugų teikimu ar darbų atlikimu. Be šių reikalavimų Civilinio kodekso 6.905 str. 2 d. nustato pareigą faktoringo sutartyje apibrėžti faktoringo sutarties dalyku esantį reikalavimą. Remiantis šia nuostata, piniginis reikalavimas privalo būti apibrėžtas taip, kad faktoringo sutarties sudarymo momentu būtų galima identifikuoti esamą reikalavimą, o būsimą reikalavimą – ne vėliau kaip jo atsiradimo momentu¹⁶². Tokios pat nuomonės laikomasi ir Rusijos teisėje¹⁶³. Pažymėtina, kad Civilinis kodeksas nenustato, kaip reikalavimai turi būti identifikuoti – ar reikia aprašyti kiekvieną iš jų, ar pakanka nurodyti kreditoriaus veiklos kryptį, iš kurios tie reikalavimai gali atsirasti. Gramatiškai aiškinant minėtą Civilinio kodekso nuostatą, prieinama prie išvados, kad kiekvienas piniginis reikalavimas turi būti aprašomas individualiai, nurodant skolininką, reikalavimo pagrindą ir sumą. Paminėtina, kad toks kiekvieno reikalavimo identifikavimas sudarytų labai daug nepatogumų (pastangų, kaštų ir laiko atžvilgiu) klientui sudarant visiško faktoringo sandorį, t.y. kai yra perleidžiami visi pardavėjo reikalavimai, taikomi visiems kliento pirkėjams tam tikroje teritorijoje. Be to, kyla klausimas, ar apskritai įmanoma kiekvieną iš šių reikalavimų aprašyti? Pasak L. Aleknaitės, remiantis Civilinio kodekso 6.905 str. 2 d. normos aiškinimu, būsimi reikalavimai faktoringo sandoriu realiai negali būti perleidžiami (nes negali būti įvykdomas reikalavimas tinkamai apibrėžti perleidžiamą reikalavimą), išskyrus tuos atvejus, kai konkrečiai yra žinoma, kokiam skolininkui ir kokio dydžio piniginis reikalavimas susidarys¹⁶⁴. Todėl manytina, kad nagrinėjama Civilinio kodekso norma turėtų būti aiškinama plačiau – kaip leidžianti klientui aprašyti finansuotojui perleidžiamus reikalavimus įvardijant veiklos sritį, iš kurios tokie reikalavimai kyla, išvardijant pirkėjus, kuriems taikomi reikalavimai yra perleidžiami finansuotojui ar išvardijant sandorius (pirkimo – pardavimo, paslaugų teikimo ar kt. sutartis), kurių pagrindu atsiradę reikalavimai yra perleidžiami. Praktikoje faktoringo sutarties šalys dažnai susitaria, kad perduodamų reikalavimų apibrėžimas bus perkeliamas į sutarties priedus, o priedai – tai reguliariai kreditoriaus buhalterijoje paruošiami finansuotojo reikalavimus atitinkantys sąskaitų sąrašai. UAB „Swedbank lizingas“ Faktoringo bendrųjų

¹⁶¹ AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/factoringo-bendrosios_salygos.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.

¹⁶² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.905 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁶³ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. P. 580.

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.905 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

sąlygų Nr. 002 3.6. punkte yra numatyta, kad klientas, išrašęs sąskaitas pirkėjui, privalo pateikti faktoriui užpildytą sąskaitų sąrašą ir sąskaitos trečiąjį egzempliorių (originalą) su parašu originalais, jei nėra susitarta kitaip. Faktorius turi teisę bet kuriuo metu pareikalauti, kad klientas ir/ar pirkėjas pristatytų dokumentą, patvirtinantį prekių pristatymą, paslaugų suteikimą ar darbų atlikimą, sąskaitas, transportavimo dokumentus, draudimo dokumentus, specifikacijas ir kitus dokumentus, įrodančius sutarties įvykdymą¹⁶⁵.

Svarbu paminėti, kad faktoringą reglamentuojančios teisės normos nenumato kokia forma turėtų būti sudaroma faktoringo sutartis. Šiuo atveju *mutatis mutandis* turėtų būti taikomi reikalavimai, nurodyti reglamentuojant cesiją, t.y. reikalavimo perleidimo sutarties formai taikomi tokie pat reikalavimai kaip ir pagrindinei prievolei¹⁶⁶. Faktoringo atveju reikalavimo perleidimas gali būti išimtinai atlygintinis ir kylantis iš riboto prievolinių santykių rato. Taigi reikalavimas visuomet bus perkamas, todėl formos problema paprastai neiškyla. Be to praktikoje sudaromos išimtinai rašytinės formos faktoringo sutartys, nes tokius reikalavimus kelia ir Finansų įstaigų įstatymas¹⁶⁷. Rusijos teisės doktrinoje laikomasi panašios nuomonės. A. S. Komarov ir E. A. Suchanov pažymi, kad finansavimo perleidžiant piniginių reikalavimą sutarčiai turi būti taikomi bendrieji reikalavimai numatyti reikalavimo perleidimui¹⁶⁸.

Svarbu išsiaiškinti, kas gali būti finansuotoju. Remiantis Civilinio kodekso 6.904 str., finansuotoju pagal faktoringo sutartį gali būti tik bankas arba kitas pelno siekiantis juridinis asmuo, įstatymų nustatyta tvarka turintis teisę vykdyti faktoringo veiklą¹⁶⁹. Paminėtina, kad bendrosiomis cesiją reglamentuojančiomis Civilinio kodekso normomis nėra numatyta jokių ribojimų cesijos sandorio subjektui. O štai finansuotojas turi būti ypatingas subjektas, kuriam taikomi aukštesni patikimumo ir mokumo standartai, nei paprastam ūkio subjektui ir įstatymai turi numatyti tam tikrus reikalavimus asmenims, galintiems užsiimti šia veikla. Pagal Civilinį kodeksą faktoringas nėra licencijuojama veikla, todėl bet kuriam civilinės teisės subjektui sudarius tokią sutartį negalėtume jos ginčyti remdamiesi Civilinio kodekso 1.83 str., kaip sandorio, sudaryto asmens, neturinčio licencijos verstis tam tikra veikla¹⁷⁰. Finansų įstaigų įstatyme nurodoma, kad faktoringas yra priskiriamas skolinimui¹⁷¹ ir laikomas finansine paslauga¹⁷², teikiama finansų įstaigų¹⁷³. Minėtas įstatymas finansų įstaigas skirsto į kredito

¹⁶⁵ AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/faktoringo-bendrosios_salygos.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.103 str. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁶⁷ Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 31 str. 2 d. // Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891.

¹⁶⁸ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. P. 567.

¹⁶⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.904 str. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁷⁰ Ten pat, 1.83 str.

¹⁷¹ Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 2 str. 38 d. 2 p. // Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891.

¹⁷² Ten pat, 3 str. 1 d. 2 p.

¹⁷³ Ten pat, 4 str. 1 d.

įstaigas¹⁷⁴ ir finansų įmones¹⁷⁵. Finansų įstaigų įstatymo 9 str. 3 dalyje nurodoma, kad įregistruota finansų įstaiga arba veikianti įmonė, priėmusi sprendimą verstis finansinių paslaugų teikimu, gali pradėti teikti finansines paslaugas tik gavusi licenciją (leidimą) jas teikti, jeigu Lietuvos Respublikos įstatymai nustato, kad tokia licencija (leidimas) yra būtina¹⁷⁶. Minėtame įstatyme taip pat numatyta, kad licencines finansines paslaugas nustato Lietuvos Respublikos įstatymai¹⁷⁷, o teikti licencines finansines paslaugas be licencijos yra draudžiama¹⁷⁸. Nei Civilinis kodeksas, nei Finansų įstaigos įstatymas, nei kiti įstatymai reikalavimo gauti licenciją teikti finansines paslaugas aptariamam atveju nenumato. Todėl, atsižvelgiant į Finansų įstaigų įstatymo nuostatas, galima daryti išvadą, kad faktoringo veiklą gali vykdyti bet kuris juridinis asmuo, steigimo dokumentuose deklaravęs, kad teikia finansines paslaugas ir jo veiklos pagrindinę dalį sudaro šių paslaugų teikimas. Šiame įstatyme asmeniui, kuris verčiasi finansinių paslaugų teikimu, keliami griežti reikalavimai: jis turi turėti tinkamą apskaitos, vidaus kontrolės sistemas, tinkamą personalą, technines, informacines, technologines apsaugos užtikrinimo priemones ir patalpas, valdymo ir organizacinę struktūrą bei turto draudimą¹⁷⁹. Tad ne atsitiktinai Civilinis kodeksas nurodo, kad įmonės, turinčios daugiausiai galimybių užsiimti faktoringo veikla, yra bankai. Jie vykdo veiklą daugelyje sričių ir tuo būdu gali susitiprinti savo poziciją vienoje rinkoje dėl stiprios pozicijos kitoje. Šiuos dėsningumus rodo ir statistiniai duomenys. Remiantis Lietuvos bankų asociacijos duomenimis Lietuvoje faktoringo paslaugas teikia aštuonios įmonės, kurios glaudžiai susijusios su bankais. Nors faktoringo paslaugas naudojančių įmonių nuolat daugėja, faktoringo rinkoje dominuoja trys įmonės – UAB „Swedbank lizingas“, AB SEB bankas ir UAB „Nordea Finance Lithuania“. Rusijos civiliniame kodekse finansuotojas yra vadinamas finansiniu agentu ir 825 str. 2 dalyje yra numatyta, kad finansiniu agentu gali būti bankai, kreditinės įstaigos, o taip pat ir komercinės organizacijos, turinčios leidimus (licencijas) verstis finansavimo perleidžiant piniginių reikalavimą veikla¹⁸⁰. Tačiau ši Rusijos civilinio kodekso norma yra klaidinanti. 2001 m. rugpjūčio 8 dieną Rusijoje buvo priimtas Atskirų veiklos sričių licencijavimo įstatymas, kuriame finansavimas perleidžiant piniginių reikalavimą nebuvo įtrauktas

¹⁷⁴ Pagal Finansų įstaigų įstatymo 2 str. 24 d. kredito įstaiga – tai įmonė, kuri turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ar kitų gražintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių ir jų skolinimu arba elektroninių pinigų išleidimu ir tvarkymu.

¹⁷⁵ Pagal Finansų įstaigų įstatymo 2 str. 7 d. finansų įmonė – tai Lietuvos Respublikos įmonė arba užsienio valstybės įmonės padalinys, kuris veikia Lietuvoje Respublikoje įstatymų, reglamentuojančių finansinių paslaugų teikimą ir finansų įstaigų veiklą, nustatyta tvarka ir verčiasi vienos arba daugiau šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2, 3, 5–17, 19 punktuose nurodytų finansinių paslaugų teikimu.

¹⁷⁶ Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 9 str. 3 d. // Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891.

¹⁷⁷ Ten pat, 3 str. 2 d.

¹⁷⁸ Ten pat, 3 str. 3 d.

¹⁷⁹ Ten pat, 8 str. 1 d.

¹⁸⁰ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации). <http://www.rg.ru/2008/05/22/gk-2-dok.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

į licencijuojamų veiklų sąrašą¹⁸¹. Taigi nuo minėto įstatymo priėmimo faktoringu gali verstis visos norinčios komercinės organizacijos, nors įstatymų leidėjas ir nepašalina klaidinančios normos iš Rusijos civilinio kodekso.

Taip pat svarbu aptarti kliento ir finansuotojo pasirašomoje faktoringo sutartyje minimus susitarimus finansavimo klausimais, tokius kaip avanso dydis, išmokėjimo terminai, užmokestis faktoriui, prisiimamos rizikos laispmis, faktoringo limitas ir pan.

Faktoringo avansas dažniausiai sudaro iki 80 – 90 procentų sąskaitos sumos. Paprastai klientui jis yra išmokamas vėliausiai per 24 – 48 valandas nuo sąskaitos pateikimo. Tačiau UAB „Swedbank lizingas“ Faktoringo bendrųjų sąlygų Nr. 002 5.5. punkte yra numatytas ilgesnis terminas. Minėtame punkte nurodyta, kad tuo atveju, jeigu sąskaita yra priimtina faktoriui, jis įsipareigoja ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo sąskaitų sąrašo, sąskaitų ir kitų faktoriaus reikalaujamų dokumentų gavimo sumokėti klientui faktoringo avansą prieš tai išskaičiavęs faktoringo sutartyje nustatytus mokesčius (komisinių mokesčių ir atskirais atvejais – faktoringo palūkanas, jei šalys nesusitaria kitaip)¹⁸².

Kaip jau anksčiau buvo minėta, faktorius finansavimo paslaugas teikia už tam tikrą atlyginimą. Faktoriaus atlyginimą sudaro faktoringo palūkanos, komisinis mokestis bei vienkartinis faktoringo sutarties mokestis. Konkretus faktoringo išlaidų dydis gali būti nustatytas tik atlikus kliento ir skolininko pateiktų dokumentų analizę, tačiau standartiniai faktoringo įkainiai dažniausiai būna tokie: faktoringo palūkanos – apie 5 – 10 procentų nuo suteikto avanso sumos, komisinis mokestis – apie 0,1 – 0,5 procentus nuo kiekvienos finansuotojui pateiktos sąskaitos sumos, faktoringo sutarties mokestis – iki 1 procento (Nordea Bank Lietuva siūlo iki 0,75 procentų¹⁸³) nuo nustatyto faktoringo limito. Rusijos civilinės teisės mokslininkas A. S. Komarov pažymi, kad faktoriaus atlyginimą sudaro komisiniai, kurių dydis priklauso nuo faktoriui perleistų reikalavimų sumos. Skirtingose šalyse komisinių dydis svyruoja nuo 0,75 % iki 3,5 %. Prie komisinių taip pat prisideda kreditinis procentas susijęs su avanso išmokėjimu klientui¹⁸⁴.

Klientas ir finansuotojas sudarydami faktoringo sutartį gali susitarti dėl regresio teisės taikymo. Bendra taisyklė nustato, kad faktoringo sutartis yra sudaroma be regresio teisės, t.y. visą skolininko nemokumo riziką prisiima pats finansuotojas, tačiau sudaromoje sutartyje šalys gali susitarti, kad finansuotojui už skolininko neįvykdytas prievolės atsakys klientas.

¹⁸¹ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. Р. 561.

¹⁸² AB „Swedbank“ internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/faktoringo-bendrosios_salygos.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.

¹⁸³ Nordea Bank Lietuva internetinis tinklalapis. <http://www.nordea.lt/lt/pages/faktoringas>; prisijungimo laikas: 2011-03-14.

¹⁸⁴ Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006. Р. 581.

4. REIKALAVIMO PERLEIDIMO IR FAKTORINGO PASEKMĖS

4.1. Reikalavimo perleidimo pasekmės

Reikalavimo perleidimo pasekmė – tai naujojo kreditoriaus atsiradimas, išnykus senajam (kai perleidžiamas visas reikalavimas) ar jam liekanti (perleidus tik dalį reikalavimo)¹⁸⁵, o taip pat atsirandanti pradinio kreditoriaus atsakomybė prieš naująjį. Skolininko padėtis tiesiniame santykiyje nesikeičia, nes skolos suma išlieka nepakitusi, keičiasi tik subjektas, kuriam prievolė turi būti įvykdyta. Laikomasi nuostatos, kad skolininkui nėra jokio skirtumo, kam įvykdyti prievolę tokiomis pat sąlygomis¹⁸⁶.

Remiantis Civilinio kodekso 6.101 str. 2 d., reikalavimo įgijėjui pereina ir prievolės įvykdymui užtikrinti nustatytos teisės bei kitos papildomos teisės. Pavyzdžiui, naujajam kreditoriui tokiu atveju pereina ne tik nustatytas įkeitimas, laidavimas, bet ir teisė į palūkanas, netesybas, vaisius, pajamas ir pan. Tačiau ši norma yra dispozityvi, todėl reikalavimo teisės perleidimo sutartyje šalys gali numatyti šios taisyklės išimtis. Tokiu atveju bus dalinis reikalavimo teisės perleidimas. Pavyzdžiui, pradinis kreditorius gali perleisti tik pagrindinį reikalavimą, o papildomus – dėl palūkanų, netesybų, išieškojimo – pasilikti¹⁸⁷. Faktą, kad aptariama norma yra dispozityvi, yra patvirtinęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2006 m. lapkričio 8 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2006. Teismas konstatavo, kad nuostata, nurodanti bedrają papildomų prievolių perėjimo taisyklę reikalavimo perleidimo atveju, yra dispozityvi, todėl cesijos sutarties šalys gali susitarti dėl to, kad papildomos reikalavimo įvykdymo užtikrinimo teisės nebus perleidžiamos¹⁸⁸.

Užsienio valstybių civilinė teisė taip pat nustato akcesorinių prievolių perėjimo taisyklę reikalavimo perleidimo atveju. Pavyzdžiui, Rusijos civilinio kodekso 384 str. nustatoma, kad naujajam kreditoriui pereina reikalavimui užtikrinti nustatytos, bei kitos papildomos teisės¹⁸⁹. Kvebeko provincijos civilinio kodekso 1638 str. taip pat nurodyta, kad reikalavimo perleidimas apima ir jo akcesorines teises¹⁹⁰. Vokietijos civilinio kodekso 401 str. 1 dalis numato, kad kartu

¹⁸⁵ Papijanc V. Reikalavimo perleidimas ir skolos perkėlimas // Vadovo pasaulis. 2002, Nr. 7-8. P. 83.

¹⁸⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 147.

¹⁸⁷ Ten pat. P. 141.

¹⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2006, priimta 2006-11-08, A. V. v. L. K., http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30397; prisijungimo laikas: 2011-01-18.

¹⁸⁹ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации). <http://www.rg.ru/2008/03/24/gk1-dok.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

¹⁹⁰ Kvebeko provincijos civilinis kodeksas (Code civil du Québec). <http://www.canlii.org/en/qc/laws/stat/sq-1991-c-64/latest/sq-1991-c-64.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.

su perleistu reikalavimu, naujam kreditoriui pereina hipotekos, laivo įkeitimo ar kitos prievolės įvykdymui užtikrinti nustatytos teisės, bei reikalavimui nustatytos laidavimo teisės¹⁹¹.

Paminėtina, kad tiek užsienio valstybių teisėje, tiek Lietuvos teismų praktikoje vyrauja nuostata, kad naujasis kreditorius reikalavimo perleidimo atveju yra saistomas pradinio kreditoriaus ir skolininko sutarties sąlygų, tarp jų ir nustatančių iš šios sutarties kylančių ginčų teisingumą¹⁹².

Taip pat svarbu paminėti, jog jeigu reikalavimo teisė perleidžiama atlygintinai, tai pradinis kreditorius atsako cesionarijui tik už perleidimo metu buvusį skolininko nemokumą ir tik tiek, kokio dydžio sumą gavo už perleidimą¹⁹³. Taigi ir čia egzistuoja pradinio kreditoriaus pareiga garantuoti, kad perleidžiama reikalavimo teisė galioja. Tačiau vis dėlto pradinio kreditoriaus garantija pagal įstatymą yra platesnė nei neatlygintinio reikalavimo tiesės perleidimo atveju. Kadangi cesionarijus cedentui sumoka už perleidžiamą reikalavimo teisę, cedentas turi garantuoti, kad perleidžiant reikalavimo teisę skolininkas yra mokus. Jeigu skolininkas buvo nemokus jau perleidžiant reikalavimo teisę, pradinis kreditorius atsako cesionarijui už tai, kad skolininkas neįvykdo prievolės. Tačiau šiuo atveju cedento atsakomybė yra ribota – iš jo negalima išieškoti daugiau, nei jis gavo iš naujojo kreditoriaus už reikalavimo teisės perleidimą¹⁹⁴.

Naujasis kreditorius turi teisę reikalauti iš pradinio kreditoriaus atlyginti nuostolius ir pripažinti cesijos sutartį negaliojančia, taikant Civilinio kodekso 6.105 str. 2 d. ir 6.105 str. 3 d. Tokioje situacijoje, kai naujojo kreditoriaus reikalavimas nebuvo patenkintas, jis gali iš pradinio kreditoriaus reikalauti atlyginti nuostolius¹⁹⁵. Manytina, kad tokiu atveju, naujojo kreditoriaus nuostolius sudarytų atlyginimas (jeigu toks buvo), sumokėtas pradiniam kreditoriui už perleidžiamą reikalavimą, išlaidos, kurias naujasis kreditorius patyrė, siekdamas reikalavimo įgyvendinimo, ir galbūt (jei reikalavimas buvo didesnis, nei už jį sumokėtas atlyginimas) – skirtumas tarp reikalavimo, kurį jis įgijo ir pagrįstai tikėjosi įgyvendinti, ir atlyginimo, sumokėto už reikalavimo perleidimą cedentui.

¹⁹¹ Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas. http://bundesrecht.juris.de/englisch_bgb/index.html; prisijungimo laikas: 2011-02-21.

¹⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2008, priimta 2008-06-30, UAB „Arisanda“ v. UAB „2B Pack“, http://www.lai.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=33189; prisijungimo laikas: 2010-02-17.

¹⁹³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.105 str. 3 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 147.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 146-147.

4.2. Faktoringo pasekmės

Faktoringo pasekmės yra atskleidžiamos per kliento atsakomybę skolininkui ir finansuotojui bei per asmenų prievolėje pasikeitimą. Kadangi reikalavimo perleidimas yra neatsiejama faktoringo dalis – viena iš pasekmių yra naujojo kreditoriaus atsiradimas vietoje senojo. Ši pasekmė autorės jau buvo aptarta aukščiau. Todėl toliau bus nagrinėjama tik kliento atsakomybė.

Klientas gali perleisti reikalavimą faktoriui net ir tuo atveju, jeigu jo ir skolininko sudaryta sutartis tą daryti draudžia. Tačiau minėta Civilinio kodekso sąlyga nereiškia, kad klientas atleidžiamas nuo atsakomybės skolininkui už sutarties, kurioje buvo numatytas reikalavimo perleidimo draudimas, pažeidimą. Civilinio kodekso 6.907 str. 2 dalis gina sąžiningą skolininką, numatydamą, kad šio straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė neatleidžia kliento nuo prievolių ir atsakomybės skolininkui už sutarties sąlygos, draudžiančios ar ribojančios reikalavimo perleidimą, pažeidimą. Nors toks perleidimas teisiškai yra pripažįstamas, tai yra daroma tik finansuotojo naudai. Kreditorius, kuris žinojo sutarties sąlygas ir suprato, kad piniginis reikalavimas neturėtų būti perleidžiamas, bet vis tiek pažeidė savo įsipareigojimus, neturėtų išvengti atsakomybės. Jis turi atlyginti skolininkui dėl tokio perleidimo atsiradusius nuostolius.

Civilinio kodekso 6.910 str. 1 d. pateikiamas dar vienas kliento atsakomybės atvejis. Minėta norma nustato kliento atsakomybę finansuotojui, už tai kad finansuotojas, pagal faktoringo sutartį nusipirkęs piniginių reikalavimų iš kliento, iš skolininko gavo mažiau, nei sumokėjo klientui už nupirktą reikalavimą. Ši norma yra dispizityvi, nes šalys sutartyje gali nustatyti kitaip.

IŠVADOS

1. Kreditoriaus reikalavimo teisė, būdama turtinė teisė, yra savarankiškas civilinių teisinių santykių objektas, todėl gali būti perleista kitam asmeniui bendraisiais pagrindais. Galima perleisti ir dalį reikalavimo teisės, išskyrus atvejus, kai pati reikalavimo teisė yra nedali.

2. Reikalavimo perleidimas – tai susitarimas tarp pirminio kreditoriaus prievoliniame santykiyje ir trečiojo asmens, kuris, remdamasis tokia sutartimi, tampa prievolinio santykio kreditoriumi, o buvęs kreditorius pasitraukia iš prievolinio santykio.

3. Reikalavimo perleidimas (cesija) yra sandoris, kuris gali būti įgyvendinamas atskirų sutartinių konstrukcijų (pirkimo-pardavimo, mainų, dovanojimo ar kt.) pagrindu.

4. Reikalavimo teisių perleidimo sutartys, skirtingai negu kitos sutartys, yra nesavarankiškos, o jų galiojimas priklauso nuo pagrindinio sandorio, iš kurio atsirado reikalavimo teisės, galiojimo.

5. Svarbiausi reikalavimo perleidimo aspektai:

1) prievolė, iš kurios atsirado teisės, esančios reikalavimo perleidimo dalyku;

2) sandoris, kurio pagrindu pradinis kreditorius perduoda naujam kreditoriui reikalavimo teisę reikalavimo perleidimo forma (reikalavimo pagrindas);

3) pats reikalavimo perleidimo (cesijos) sandoris, kuriuo perleidžiama reikalavimo teisė (atsisakoma reikalavimo teisės).

6. Teisinėje literatūroje pripažįstama, kad nors Civilinio kodekso skyriuje, kuris reglamentuoja faktoringą, ir nėra nuorodų į cesiją reglamentuojančias normas, jos faktoringo teisiniams santykiams yra taikomos *mutatis mutandis*.

7. Faktoringo sutartis – tai sutartis, įgyvendinanti reikalavimo perleidimą (cesiją), tačiau turinti šiuos kvalifikuojančius požymius įprastinės cesijos atžvilgiu:

1) faktoringo sandorių objektu gali būti tik piniginiai reikalavimai;

2) perleidžiamas reikalavimas turi būti susijęs su prekių pardavimu, darbų atlikimu ar paslaugų teikimu;

3) faktoringu reikalavimas yra perleidžiamas tik atlygintinai;

4) faktoringo paslauga yra atlygintinė;

5) vienai iš faktoringo šalių – finansuotojui yra nustatomi specifiniai reikalavimai;

6) reikalavimo perleidimo sutartis galioja net ir tuo atveju jei pradinio kreditoriaus ir skolininko sutartis tokį perleidimą draudė.

8. Pagrindinis faktoringo sutarties tikslas yra piniginių lėšų gavimas iš finansuotojo, klientui įsipareigojant jas grąžinti finansuotojui perleidžiant piniginį reikalavimą.

9. Cesija yra sudėtinė faktoringo dalis.

10. Cesijos sandorio šalių teises ir pareigas galima suskirstyti į dvi grupes – pirma, su dokumentų perdavimu susijusios šalių teisės ir pareigos, antra, šalių teisės ir pareigos susijusios su silpniausios sandorio šalies – skolininko – apsauga.

11. Svarbiausias teises ir pareigas, be kurių faktoringo sandoris būtų neįmanomas, galima klasifikuoti į pagrindines ir fakultatyvias. Pirmajai kategorijai turi būti priskirta finansuotojo pareiga perduoti klientui pinigus ir pastarojo pareiga perleisti finansuotojui piniginį reikalavimą. Antrajai kategorijai reikia priskirti finansuotojo pareigą tvarkyti kliento veiklos buhalterinę apskaitą bei teikti klientui kitas finansines paslaugas, susijusias su piniginiiais reikalavimais, esančiais perleidimo dalyku. Kitas faktoringo sandorio šalių teises ir pareigas galima suskirstyti į kelias grupes. Pirma, teisės tiesiogiai susijusios su pačiu reikalavimo perleidimu, antra, teisės ir pareigos susijusios su atsiskaitymu, trečia, teisės ir pareigos susijusios su skolininko informavimu.

12. Faktoringo sutarties dalyku gali būti esamas arba būsimas piniginis reikalavimas.

13. Esamas reikalavimas faktoringo santykiuose turėtų būti apibrėžiamas kaip esamas reikalavimas, kurio įvykdymo terminas yra aiškus perleidžiant reikalavimą. Būsimas reikalavimas turi būti suprantamas kaip toks reikalavimas, kurio atsiradimui jau yra sudarytas tam tikras sutartinis pagrindas (pavyzdžiui, sutartis, kuria įsipareigojama perduoti tam tikrą prekių kiekį už numatytą kainą), arba jo dar nėra, tačiau numatoma, kad toks bus (pavyzdžiui, kai ruošiamasi pardavinėti produktą, kuriam numatoma didelė paklausa).

14. Faktoringas yra ypatingas tuo, kad ši sutartis gali būti sudaroma su tikslu užtikrinti prievolių vykdymą. Tai pakeičia nekilnojamojo turto įkeitimą. Faktoringo sutartį prievolės įvykdymo užtikrinimo tikslu gali sudaryti klientas finansuotojo naudai. Tokia sutartis gali būti sudaryta užtikrinti tarp šalių galiojančios faktoringo sutarties vykdymą (pavyzdžiui, jeigu sudaryta faktoringo su regresu sutartis) arba užtikrinti bet kokios kitos kliento prievolės finansuotojui vykdymą – ar tai būtų finansuotojo ir kliento sudaryta lizingo, paskolos, ar bet kokia kita finansinių paslaugų teikimo sutartis.

15. Cedentas yra įpareigojamas perduoti naujajam kreditoriui dokumentus, patvirtinančius reikalavimo teisę ir papildomas teises, nes naujajam kreditoriui teks įgyvendinti reikalavimo teisę, patvirtinti savo teises skolininkui, kitiems asmenims ir pan. Todėl, be reikalavimo teisės perleidimo sutarties, jis turi turėti ir įrodymų, patvirtinančių pačią perleistą teisę.

16. Nors įstatymas nereikalauja informuoti skolininko apie reikalavimo teisės perleidimą, tačiau naujasis kreditorius, neinformuodamas apie tai skolininko, prisiima galimų negatyvių tokio neinformavimo padarinių riziką.

17. Skolininkas privalo sumokėti pinigų sumas finansuotojui, tik tada jeigu jis yra gavęs iš kliento arba finansuotojo rašytinį pranešimą apie piniginio reikalavimo perleidimą finansuotojui

ir pranešime nurodytas piniginis reikalavimas bei finansuotojas, kuriam turi būti įvykdyta prievolė.

18. Turi būti galimybė aprašyti faktoringo sutartimi perleidžiamą piniginių reikalavimą.

19. Faktoringo veiklą gali vykdyti bet kuris juridinis asmuo, steigimo dokumentuose deklaruojantis, kad teikia finansines paslaugas ir jo veiklos pagrindinę dalį sudaro šių paslaugų teikimas.

20. Bendra taisyklė nustato, kad faktoringo sutartis yra sudaroma be regreso teisės, t.y. visą skolininko nemokumo riziką prisiima pats finansuotojas

21. Reikalavimo perleidimo pasekmė - tai naujojo kreditoriaus atsiradimas, išnykus senajam (kai perleidžiamas visas reikalavimas) ar jam liekanti (perleidus tik dalį reikalavimo), o taip pat atsirandanti pradinio kreditoriaus atsakomybė prieš naująjį.

22. Faktoringo pasekmės yra atskleidžiamos per kliento atsakomybę skolininkui ir finansuotojui bei per asmenų prievolėje pasikeitimą.

Marta Kurpienė, 2012 m. balandžio 5 d., el. paštas: marta.kurpiene@gmail.com

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Įstatymai ir kiti teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 64-1914.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3891.
4. Kvebeko provincijos civilinis kodeksas (Code civil du Québec).
<http://www.canlii.org/en/qc/laws/stat/sq-1991-c-64/latest/sq-1991-c-64.html>; prisijungimo laikas: 2011-01-19.
5. Prancūzijos Respublikos civilinis kodeksas.
http://www.legifrance.gouv.fr/html/codes_traduits/code_civil_somA.htm; prisijungimo laikas: 2011-01-19.
6. Rusijos Federacijos civilinis kodeksas (Гражданский кодекс Российской Федерации).
<http://www.rg.ru/2008/03/24/gk1-dok.html>; <http://www.rg.ru/2008/05/22/gk-2-dok.html>;
prisijungimo laikas: 2011-01-19.
7. Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas.
http://bundesrecht.juris.de/englisch_bgb/index.html; prisijungimo laikas: 2011-02-21.

Specialioji literatūra ir kitos publikacijos

1. Aleknaitė L. Piniginiais reikalavimais pagrįsto finansavimo būdai bei galimybės juos taikyti Lietuvoje // Teisės problemos. 2008, Nr. 1 (59).
2. Ambrasienė D. Asmenų pasikeitimas prievolėje (kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai) // Jurisprudencija. 2002, Nr. 28(20).
3. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė, vadovėlis, trečioji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
4. Dimitrova, Emilia P. The Economic Nature of Factoring and Its Legal Manifestation in the Bulgarian Legislation and the Convention on International Factoring [article] // Acta Universitatis Danubius Juridica, Vol. 2011, Issue 1 (2011). P. 45-58.
5. Guptor M. Kaip perleisti reikalavimą – cesija ar faktoringu? // Juristas. 2004, Nr. 10.
6. Kötz H., Flessner A. European Contract Law. Vol. 1: Formation, Validity and Content of Contracts; Contract and Third Parties. Oxford: Clarendon press, 2002.
7. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Amenys. Vilnius: Justitia, 2001.

8. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I), Pirmas leidimas. Vilnius: Justitia, 2003.
9. Lietuvos statistikos departamentas. Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės. Požymiai: įmonės dydžio grupė. Rodiklių duomenų bazė. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; prisijungimo laikas: 2012-03-20.
10. Lietuvos statistikos departamentas. Informacija apie įmonių veiklos finansavimą 2010 m. <http://www.stat.gov.lt/lt/catalog/viewfree/?id=1958>; prisijungimo laikas: 2012-03-20.
11. Mikelėnas V. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2002.
12. Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996.
13. Murray C., Holloway D., Timson-Hunt D. Schmitthoff's export trade :the law and practice of international trade. London: Sweet & Maxwell, 2007.
14. Nekrošius I., Nekrošius V., Vėlyvis S. Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 2007.
15. Papijanc V. Reikalavimo perleidimas ir skolos perkėlimas // Vadovo pasaulis. 2002, Nr. 7-8.
16. Richards P. Law of contracts, seventh edition, Harlow: Pearson Longman, 2006.
17. Sealy L. S., Hooley R. J. A. Commercial law: text, cases, and materials. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2009.
18. Skibarkienė Ž. Reikalavimo perleidimas ir faktoringas // Jurisprudencija. 2004, Nr. 55(47).
19. Skibarkienė Ž. Faktoringo samprata ir jo teisinė prigimtis // Jurisprudencija. 2005, Nr. 70(62).
20. Startienė G. Tarptautinės prekybos finansavimas: rizika, mokėjimai, kreditavimas. Kauno technologijos universitetas. Kaunas: Technologija, 2002.
21. Šatas J. Tarptautiniai atsiskaitymai: teisiniai pagrindai ir praktika: studijų ir praktinio naudojimo informacijos šaltinis. Vilnius: Eugrimas, 2006.
22. Teisinės minties šventė - 2002 : konferencijų medžiaga / Lietuvos teisės universiteto studentų mokslinė draugija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2002.
23. Vyšniauskaitė R. Faktoringas – teisės reikalauti gražinti skolą perleidimas // Juristas. 2007, Nr. 9.
24. Zweigert K., Kötz H. Lyginamosios teisės įvadas. Vilnius, Eugrimas, 2001.
25. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга первая: общее положение. Москва : Статут, 2000.
26. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга пятая. Том 1. Москва : Статут, 2006.
27. United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade, GA Res. 56, UN GAOR, UN Doc. A/RES/56/81 (2002).

- <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/receivables/ctc-assignment-convention-e.pdf>;
prisijungimo laikas: 2012-03-09.
28. AB SEB banko internetinis tinklalapis.
<http://www.seb.lt/pow/wcp/seblt.asp?lang=lt&website=TAB2>; prisijungimo laikas: 2011-03-14.
29. AB „Swedbank” internetinis tinklalapis. <http://www.swedbank.lt/lt/pages/verslo/faktoringas>;
prisijungimo laikas: 2011-03-09.
30. AB „Swedbank” internetinis tinklalapis. http://www.swedbank.lt/files/lizingas/faktoringo-bendrosios_salygos_.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-11.
31. AB „Swedbank” internetinis tinklalapis.
<http://www.swedbank.lt/lt/pages/verslo/faktoringas/produktai>; prisijungimo laikas: 2011-03-13.
32. Factors Chain International (Tarptautinė faktoringo asociacija). <http://www.factors-chain.com/home/>; prisijungimo laikas: 2011-03-08.
33. Lietuvos bankų asociacijos internetinis tinklalapis.
http://www.lba.lt/go.php/lit/2010_m/2281; http://www.lba.lt/go.php/lit/2009_m/1891;
prisijungimo laikas: 2011-03-08.
34. Nordea Bank Lietuva internetinis tinklalapis. <http://www.nordea.lt/lt/pages/faktoringas>;
prisijungimo laikas: 2011-03-14.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2000, priimta 2000-05-15, AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ v. AB „Šėtos sūrinė“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=18578; prisijungimo laikas: 2011-01-18.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-874/2001, priimta 2001-11-15, N.Kutyriova v. D.Potašov, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=25501;
prisijungimo laikas: 2011-02-03.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-699/2002, priimta 2002-05-08, Specialios paskirties AB "Šiaulių energija" v. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija atstovaujama AB "Turto bankas", http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=10362;
prisijungimo laikas: 2011-02-24.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1255/2002, priimta 2002-10-28, IĮ R.Lisausko firma v. AB "Daisotra", http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=9418; prisijungimo laikas: 2011-02-18.

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2005, priimta 2005-02-07, UAB "Šiaulių banko faktoringas" v. J.Gedvilienės įmonė, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=27786; prisijungimo laikas: 2010-02-17.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395/2005, priimta 2005-10-03, AB Lisco Baltic Service v. VĮ Klaipėdos valstybinis jūrų uostas, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=28701; prisijungimo laikas: 2010-02-17.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2005, priimta 2005-10-24, Dėl cesijos, regreso ir subrogacijos tarpusavio santykio (CK 6.101, 6.114, 6.1015 straipsniai); dėl subrogacijos civilinės atsakomybės draudimo atveju, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=31220; prisijungimo laikas: 2010-02-17.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2005, priimta 2005-11-14, AB „SEB Vilniaus bankas“ v. AB „Ekinsta“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=29081; prisijungimo laikas: 2010-02-17.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2006, priimta 2006-11-08, A. V. v. L. K., http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30397; prisijungimo laikas: 2011-01-18.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-73/2007, priimta 2007-02-19, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius v. AB „Lietuvos draudimas“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=30981; prisijungimo laikas: 2010-02-17.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327/2007, priimta 2007-11-09, UAB „Kapitalo valda“ v. Antstolis Z. Z., UAB „Medeka“, O. M., AB „Lietuvos geležinkeliai“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=32134; prisijungimo laikas: 2010-02-17.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2008, priimta 2008-06-30, UAB „Arisanda“ v. UAB „2B Pack“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=33189; prisijungimo laikas: 2010-02-17.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2009, priimta 2009-12-01, UAB „VICI logistika“ v. Kauno laisvosios ekonominės zonos valdymo UAB, UAB „FEZ Developments Limited“, UAB „Axis Industries“.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-168/2010, priimta 2010-04-16, Danske Bank A/S (veikiantis per Danske Bank A/S Lietuvos filialą) v. UAB „Žalioji tiltas“, http://www.lat.lt/3_nutartys/senos/nutartis.aspx?id=34867; prisijungimo laikas: 2011-02-22.

15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-469/2010, priimta 2010-11-29, UAB „Forsitia“ v. UAB „Jaukurai“.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-44/2011, priimta 2011-02-08, A. Z. v. UAB „Kononenko ir ko“, S. K. (S. K.) ir M. K.

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: reikalavimo perleidimas, cesija, faktoringas, piniginis reikalavimas, trečiasis asmuo, cesionarijus, cedentas, klientas, faktorius, finansuotojas.

Šiame darbe autorė nagrinėja reikalavimo perleidimo ir faktoringo institutų teisinio reglamentavimo ypatumus, jų santykį, bei siekia nustatyti juos siejančius ir skiriančius požymius. Analizuojamos cesijos ir faktoringo sąvokos bei šių institutų teisinė prigimtis Lietuvos bei užsienio civilinės teisės sistemoje, apžvelgiama susiklosčiusi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

Cesijos ir faktoringo teisiniais santykiais yra siekiama tų pačių tikslų – perleisti reikalavimo teisę. Cesijos ir faktoringo teisinis reglamentavimas, kuris įtvirtintas Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse, suponuoja išvadą, kad cesija neabejotinai sudaro pagrindinį faktoringo sutarties elementą. Darbe siekiama ne tik atskleisti reikalavimo perleidimo ir faktoringo prigimtį, bet ir išanalizuoti kokiais būdais reikalavimas gali būti perleistas, kokios teisės ir pareigos yra suteiktos cesijos ir faktoringo sandorio šalims. Daug dėmesio skiriama reikalavimo perleidimo bei faktoringo sąlygų nustatymui ir analizavimui. Taip pat aptariamos minėtų institutų pasekmės.

Tyrimas remiasi Lietuvos, Rusijos, Vokietijos, Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės teisinio reglamentavimo ir mokslinės lietuviškos analizės. Yra pateikiama minėtų valstybių teisės doktrinų atstovų teiginiais nagrinėjamaisiais aspektais, lyginamas šalių teisinis reglamentavimas taikant cesijos ir faktoringo institutus.

Magistro baigiamojo darbo pabaigoje autorė pateikia tyrimą apibendrinančias išvadas.

SUMMARY

Keywords: assignment of claim, cession, factoring, monetary demand, third party, assignee, assignor, client, factor.

In this final master thesis author is analyzing regulatory features of an assignment of claim and factoring institutes and also seeks to determine the main differences and the similarities of them. The conception of an assignment of claim and factoring, the legal nature of these institutes in Lithuania and foreign civil law systems are analyzed, additionally the emerged court practice of the Supreme Court of Lithuania are being discussed in the work.

The purpose that the creditor seeks using an assignment of claim or factoring is the same – to transfer the valid claim. The legal regulation of an assignment of claim and factoring, provided in the Civil Code of the Republic of Lithuania, supposes the conclusion that an assignment of claim certainly is the main element of the factoring agreement. In this work author seeks not only to reveal the nature of an assignment of claim and factoring, but also to analyze the ways a valid claim can be transferred. He also uncovers the rights and obligations of the parties of an assignment of claim and factoring agreement. This thesis at large scale approaches to detection and analyzation of conditions of an assignment of claim and factoring. Also the consequences of these institutes are being discussed.

Research is based on Lithuanian, Russian, French, German and United Kingdom's deep analysis of legal regulation and existing academical literature. Author compares and discusses various affirmations of spokesmen representing different law doctrines. Comparison of all countries legal regulation when applying an assignment of claim and factoring was done.

Resumptive conclusions were drawn on the final part of this master thesis.